

De transitie naar ouderschap

HOE ERVAREN STELLEN DE INVLOED VAN DE TRANSITIE VAN PARTNERSCHAP
NAAR OUDERSCHAP OP HUN RELATIE?

De transitie naar ouderschap

Hoe ervaren stellen de invloed van de transitie
van partnerschap naar ouderschap op hun relatie?

Veldhoven, 2 juni 2017

R.A. Hoekman (Marina)

Studentnummer: 2382199

Fontys Hogeschool Eindhoven - Toegepaste Psychologie

Begeleidend docent van de opleiding: Drs. Lieke van Stekelenburg

Eerste assessor: Dr. Tamara Smeets

In opdracht van Stichting Manna

Begeleider vanuit de opdrachtgever: Bertha Verkerk

Inhoud

VOORWOORD	1
SAMENVATTING	2
1. INLEIDING	3
1.1 PROBLEEMSTELLING	4
1.2 DOELSTELLING	5
1.3 HOE ZIET DIT ONDERZOEK ERUIT?	5
2. THEORETISCH KADER	6
2.1 DE TRANSITIE NAAR OUDERSCHAP EN DE ERVAREN INVLOED OP DE RELATIE	7
2.1.1 Beloningen en aanpassingen	7
2.1.2 Effecten op de relatietevredenheid	8
2.1.3 Verschil tussen mannen en vrouwen	9
2.2 DE TRANSITIE NAAR OUDERSCHAP EN DE AANPASSING DAARAAN	11
2.2.1 Het VSA model	11
2.2.2 Eerdere ervaring	12
2.2.3 Relatieonderhoud en support	12
2.2.4 Realistische verwachting	13
2.2.5 Planning	14
2.2.6 Leeftijd en burgerlijk staat	14
2.2.7 Interventies	15
2.3 CONCLUSIE	15
3. METHODEPARAGRAAF	17
3.1 DEELNEMERS	17
3.2 MEETINSTRUMENTEN	17
3.3 PROCEDURE	18
3.4 ANALYSE	19
4. RESULTATEN	20
4.1 DEELVRAAG 1: WELKE FACTOREN BEÏNVLOEDEN DE RELATIE POSITIEF?	20
4.2 DEELVRAAG 2: WELKE FACTOREN BEÏNVLOEDEN DE RELATIE NEGATIEF?	23
5. DISCUSSIE	25
5.1 CONCLUSIE	25
5.2 DISCUSSIE EN BEPERKINGEN	26
5.3 VERVOLGONDERZOEK EN AANBEVELINGEN	28
BRONNENLIJST	29
BIJLAGEN	31
BIJLAGE 1: ANALYSEPLAN	31
BIJLAGE 2: TOPICLIJST	43
BIJLAGE 3: ETHISCHE VERANTWOORDING	45
BIJLAGE 4: ZOEKVERSLAG THEORETISCH KADER	47
BIJLAGE 5: BEWAREN VAN DATA	49

Voorwoord

Na vier maanden schrijven, lezen en herschrijven ligt hier mijn scriptie over de transitie naar het ouderschap voor u. Hoewel ik zelf de persoon ben die de meeste woorden op papier gezet heb, had ik dit zeker niet voor elkaar gekregen zonder hulp.

Allereerst gaat mijn dank uit naar God. Ik ben ervan overtuigd dat ik zonder Zijn hulp geen scriptie op papier had gekregen.

Daarnaast wil ik Lieke van Stekelenburg, mijn begeleidend docent, en Tamara Smeets, mijn eerste assessor bedanken. Tamara heeft mij steeds voorzien van duidelijke feedback, waardoor ik mijn scriptie zo goed mogelijk kon maken. Lieke was er elke week om te luisteren en te antwoorden op al mijn zorgen, vragen en frustraties. Bedankt voor jullie begeleiding!

Vanuit stichting Manna heb ik Bertha leren kennen als mijn begeleider vanuit de opdrachtgever. Het contact met Bertha verliep erg fijn en het was erg prettig om met haar samen te werken. Ik wil Bertha bedanken voor haar input, haar snelle reacties op mijn mails, onze fijne gesprekken en alles wat ik van haar geleerd heb.

Ten slotte wil ik mijn man Michel bedanken voor zijn onvoorwaardelijke support. Hij heeft altijd trouw naar mijn ontwikkelingen, ingevingen en nieuwe ideeën geluisterd. Ook heeft hij elke keer mijn stukken samen met mij doorgelezen. Met zijn grote dosis geduld en liefde heeft hij mij er doorheen geholpen als het niet even lukte en daarom wil ik hem hier ook bedanken.

Het onderwerp van mijn scriptie sprak mij erg aan en dat heeft ertoe geleid dat ik mij met plezier en veel motivatie heb ingezet om dit resultaat te bereiken. Ik ben er positief over en ik hoop u ook.

Veel leesplezier!

Marina Hoekman

Samenvatting

De komst van een eerste kind kan zowel positieve als negatieve invloed hebben op de relatie van een stel. Elk stel beleeft de transitie van partnerschap naar ouderschap op een andere manier en hoe stellen hier mee omgaan heeft invloed op hun relatie. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat veel stellen te maken krijgen met een daling in hun relatietevredenheid. Er zijn veel onderzoeken gedaan naar de relatieveranderingen tijdens de transitie naar het ouderschap, waardoor ook veel verschillende aspecten naar voren zijn gekomen. Om erachter te komen hoe stellen in dit proces begeleid kunnen en willen worden is het belangrijk om te weten hoe zij de veranderingen ervaren en of het wel relevant is om hen hierin te begeleiden. Daarom is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: Hoe ervaren stellen de invloed van de transitie van partnerschap naar ouderschap op hun relatie?

In een kwalitatief onderzoek is aan de hand van 11 diepte-interviews met zowel ouders als aanstaande ouders ingezoomd op dit onderwerp. Op basis van het theoretisch kader zijn de volgende onderwerpen meegenomen: kenmerken van de ouders, omstandigheden van de zwangerschap, relatietevredenheid en verandering, invloeden op en aanpassing aan de relatieverandering, en gewenste ondersteuning bij de voorbereiding en aanpassing aan de relatieverandering. De interviews zijn vervolgens getranscribeerd en gecodeerd, waarna de resultaten zijn geschreven.

Binnen dit onderzoek is overwegend positief gereageerd op de transitie naar het ouderschap, wat opvallend is in vergelijking met eerdere onderzoeken. Het is gebleken dat bewustzijn van de komende veranderingen, goede, onderhoudende communicatie en het christelijk geloof een positieve invloed hebben op de beleving van de transitie. Met name geloof is een opvallende factor, die niet in het theoretisch kader is teruggekomen. Tegelijk is het een onzekere factor, omdat er geen controlegroep aanwezig is. Echter, in dit onderzoek is de conclusie getrokken dat het geloof positieve invloed heeft op de relatie en dat daardoor de resultaten algemeen positief zijn. Ondanks de veelal positieve ervaring missen meerdere stellen informatie over de transitie naar het ouderschap en het uitwisselen van ervaringen met andere stellen.

Op basis van deze resultaten is de aanbeveling gedaan om nader onderzoek te doen naar de invloed van het geloof op de relatie. Verder wordt ook aanbevolen om in begeleiden van stellen de focus te leggen op het uitwisselen van ervaringen en daarnaast niet alleen via de workshop, maar ook op andere manier informatie te bieden om aan te sluiten op de behoeften van de stellen.

1. Inleiding

'Aanstaande ouders zijn slecht voorbereid op hun rol als ouder en 83 procent van de ouders ervaart een matige of zelfs zware relatiecrisis na de geboorte van hun eerste kind,' zo vermeldt een artikel in de Trouw (Bezemer, 2015).

In 1957 is door LeMaster een onderzoek gedaan onder een groep jonge ouders, waaruit bovenstaande informatie naar voren kwam (Kluwer, 2010). Nadien zijn al vele onderzoeken gevolgd om hier meer over te weten te komen. Hoewel de Trouw deze informatie in 2015 nog heeft gepubliceerd, blijkt toch dat de 83% in geen van de andere onderzoeken terugkomt. Wat wel uit onderzoeken naar voren komt is dat er een consequente daling te zien is in de relatietevredenheid van de ouders op het moment dat hun kind geboren is (Dyrdal, Røysamb, Nes & Vittersø, 2011). De zwangerschap, de bevalling en de verandering van partnerschap naar ouderschap brengen veranderingen en uitdagingen met zich mee die van invloed zijn op het welzijn van de ouders en hun relatie (Dyrdal et al., 2011). Het krijgen van een kind wordt dan ook een *major life event* genoemd, een grote, veranderende levensgebeurtenis (Luhmann, Hofmann, Eid & Lucas, 2012). Zo'n veranderende gebeurtenis heeft invloed op het subjectieve, affectieve en cognitieve welzijn van de ouder (Luhmann et al., 2012).

Medewerkers van stichting Manna zien het effect van deze veranderingen in de gezinnen waar zij mee te maken krijgen in de hulpverlening. Stichting Manna is gevestigd in Geleen en biedt psychosociale en pastorale hulpverlening. Daarnaast geeft zij advisering op ambulante basis. Dit alles wordt gedaan vanuit een christelijke visie en in samenwerking met verschillende organisaties en netwerkpartners. Stichting Manna geeft uiteenlopende cursussen en workshops, waaronder de workshop De (B)roze Wolk.

De komst van een baby verandert de gang van zaken en het levenspatroon van een stel, zo vertelt een medewerker van het team van de (B)roze wolk. Onderzoek toont aan dat ouders de geboorte van hun eerste kind als een vreugdevolle gebeurtenis ervaren, maar dat het ook een tijd is waarin er veel vragen naar voren komen (Trillingsgaard, Baucom & Heyman (2014). Ouders hebben te maken met vermoeidheid en uitputting en hun rol als ouder kan hen overbelasten. Ze hebben minder tijd om te ontspannen en aandacht aan elkaar te geven (Trillingsgaard et al., (2014). Deze verschillende factoren hebben allemaal invloed op de relatie van de partners en uit de onderzoeken blijkt dat deze invloed vaak als negatief wordt ervaren (Kluwer, 2010). En hoe meer de relatietevredenheid daalt, hoe groter de kans op een scheiding wordt (Schenk & Keizer, 2011).

De medewerkers van Stichting Manna komen in de hulpverlening vaak tegen hoe groot de impact van een scheiding op een gezin is. Daarom hebben zij de workshop 'De (B)roze wolk' opgezet om stellen die een kind verwachten, te ondersteunen in de voorbereiding op de komende veranderingen of te helpen met deze veranderingen om te gaan, en te werken aan een stabiele en gelukkige relatie. Hun hoogste doel daarbij is dat de workshop een positieve invloed heeft op de relatie van de ouders en dat het aantal scheidingen hierdoor zou dalen. Binnen de workshop, die bestaat uit één hele dag of twee

avonden, gaan stellen samen in gesprek over hun verwachtingen van het ouderschap en van elkaar in de zorg voor de baby.

Om de workshop onder de aandacht te brengen, is er een folder gemaakt en via PR is de workshop geïntroduceerd in verschillende kerken, bij verloskundigen- en dokterspraktijken en is een website gemaakt. Echter, dit alles heeft ertoe geleid dat de workshop tot nu toe twee keer is gegeven, maar nieuwe aanmeldingen blijven uit. Stichting Manna is voor zichzelf overtuigd van de noodzaak en het nut van de workshop, namelijk een betere voorbereiding, en is begaan met alle problemen die spelen binnen de gezinnen. Ook andere hulpverleners en verloskundigen juichen hun initiatief toe. Daarom willen zij erg graag meer mensen bereiken.

De workshop de (B)roze wolk is primair gericht op stellen die hun eerste kind verwachten. In 2015 zijn in Nederland 170.510 kinderen geboren. Daarvan waren circa 126.238 kinderen het eerste kind voor een stel (CBS, 2016). In 2015 zijn dus 126.238 stellen voor de eerste keer ouder geworden. Deze stellen staan nog zonder ervaring voor het ouderschap en alle veranderingen die daarbij komen kijken. Omdat er zo weinig aanmeldingen komen, heeft het team van de (B)roze wolk de doelgroep verbreed, waardoor ook stellen met een kinderwens of stellen met al één of meerdere kinderen welkom zijn bij de workshop. Binnen dit onderzoek zal de focus niet alleen liggen op stellen die hun eerste kind verwachten, maar ook op stellen die al ervaring hebben met het ouderschap. Op die manier kan vergeleken worden hoe de aanstaande ouders tegen het ouderschap aankijken en hoe ouders terugkijken op hun ervaring met de voorbereiding op het aanstaande ouderschap en de realiteit daarna.

1.1 Probleemstelling

Het team van de (B)roze Wolk heeft de workshop intussen twee keer gegeven aan in totaal vijf stellen. Wat zij niet verwacht hadden bij het opzetten van de workshop, was dat er maar zo weinig aanmeldingen zouden komen. De verwachting was dat er behoorlijk wat enthousiasme zou zijn vanuit de doelgroep. Daarom werd de workshop in het begin maar gering onder de aandacht gebracht. Ondertussen heeft het team gemerkt dat hun verwachting niet juist was.

Het doel van Stichting Manna is niet om geld te verdienen met het geven van de workshop. Hun hoogste doel is om ouders te kunnen helpen in de voorbereiding en zo een positieve invloed uit te kunnen oefenen op hun relatie. De stichting vraagt zich nu echter af of hun manier van benadering niet goed aansluit bij de doelgroep of dat er mogelijk geen behoefte is aan de workshop. De stichting wil heel graag weten welke manier van ondersteuning het beste aansluit bij de doelgroep aanstaande ouders. Zij zijn daarbij bereid om hun workshop op te geven en een andere methode te gebruiken die beter aansluit bij de deelnemers.

De adviesvraag vanuit Stichting Manna luidt daarom als volgt:

Op welke manier kan Stichting Manna aanstaande ouders helpen in de voorbereiding op de verandering in hun relatie?

Dit onderzoek is erop gericht om Stichting Manna een antwoord te kunnen bieden op deze vraag. Om dat te kunnen doen is het belangrijk om meer te weten te komen over de invloed van de geboorte van een kind op de relatie van ouders. Zoals hierboven beschreven is, is er bij de geboorte van een kind sprake van een major life event. Levens veranderende gebeurtenissen, of deze nu positief of negatief

zijn, hebben altijd invloed op het welzijn van mensen (Luhmann et al., 2012). De transitie van het partnerschap naar het ouderschap beïnvloedt zowel de levenstevredenheid als de relatietevredenheid van ouders (Luhmann et al., 2012). De vraag is in hoeverre (aanstaande) ouders dit ook als een probleem ervaren waar ze hulp of begeleiding bij nodig hebben.

Binnen het onderzoek is daarom de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

Hoe ervaren stellen de invloed van de transitie van partnerschap naar ouderschap op hun relatie?

Twee deelvragen die hierbij zijn opgesteld zijn als volgt:

Welke factoren beïnvloeden de relatie positief?

Welke factoren beïnvloeden de relatie negatief?

1.2 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om inzichtelijk te krijgen hoe aanstaande ouders de transitie naar het ouderschap ervaren en hoe zij hier zelf mee omgaan. Door erachter te komen hoe ouders de transitie naar het ouderschap ervaren en hoe zij hiermee omgaan, kan Stichting Manna een advies geboden worden over hoe zij hierop in kunnen spelen.

1.3 Hoe ziet dit onderzoek eruit?

In dit onderzoek worden eerst verschillende wetenschappelijke bronnen naast elkaar gelegd en beschreven in een theoretisch kader. Er wordt gekeken naar de doelgroep aanstaande ouders en waar zij mee te maken krijgen. Daarbij wordt beschreven met welke veranderingen en invloeden zij te maken krijgen met betrekking tot hun relatie en hoe zij hier mee omgaan. In het veldonderzoek wordt door middel van diepte-interviews inzichtelijk gemaakt hoe stellen deze verandering in hun relatie (verwachten te) ervaren en hoe zij zich er (verwachten) op aan (te) passen en waar zij graag begeleiding zouden willen ontvangen. De informatie vanuit het theoretisch kader wordt naast de informatie uit de diepte-interviews gelegd en besproken in de discussie. Tot slot zal op basis hiervan een advies geformuleerd worden voor Stichting Manna.

2. Theoretisch kader

Het theoretisch kader is gebaseerd op eerder uitgevoerde onderzoeken naar de transitie naar het ouderschap. Het onderzoek in de literatuur dient ertoe om meer informatie te krijgen over de invloed van deze transitie op de relatie van de ouders, en de gevonden informatie zal dienen als basis voor het veldonderzoek.

In het theoretisch kader zal eerst de transitie van partnerschap naar ouderschap beschreven worden vanuit de literatuur, waarna er wordt gekeken wat de invloed van deze transitie is op de relatie van een stel. Tenslotte is er in de literatuur ook gezocht naar de wijze waarop stellen omgaan met deze transitie en hoe zij daarin beïnvloed kunnen worden.

2.1 De transitie naar ouderschap en de ervaren invloed op de relatie

2.1.1 Beloningen en aanpassingen

De geboorte van een kind brengt vreugde en geluk voor de meeste ouders (Kluwer, 2010). Door de komst van het kind ervaren ouders liefde en voldoening, een stabielere relatie en de vervulling van reproductieve behoeften en sociale verwachtingen (Kluwer, 2010). Rögels (2011) sluit hierop aan en stelt dat een stel door het krijgen van een kind liefde ontvangt, maar ook liefde en zorg kan geven. Een kind geeft zin en vreugde aan het leven (Rögels, 2011). Trillingsgaard, Baucom en Heyman (2014) bevestigen dat de komst van het eerste kind een vreugdevolle gebeurtenis is voor de meeste ouders, evenals Umberson, Pudrovskaja en Reczek (2010) die aangeven dat het ouderschap een unieke mix is van spanningen en beloningen. Dit laatste noemen ook Rousseau et al. (2011) die zeggen dat de komst van een kindje vooral positieve belevingen veroorzaakt bij ouders. De meeste ouders genieten van de komst van hun kindje, de opvoeding en het ouderschap (Rousseau, et al., 2011).

Echter, zo stelt Kluwer (2010), de geboorte van een kind brengt niet alleen beloningen met zich mee, maar vraagt tegelijk ook een grote aanpassing van de ouders (Kluwer, 2010). De komst van een eerste kind kan leiden tot ingrijpende veranderingen in de levensstijl van ouders, het slaappatroon, de relatie van ouders en de hoeveelheid ontspanning (Epifanio, Genna, De Luca, Roccella & La Grutta, 2015). Kluwer (2010) bevestigt dit en stelt dat een baby constante aandacht en zorg eist. Dit vereist een drastische verandering in de tijdsplanning van de ouders. Doordat er veel zorg naar de baby gaat is er minder tijd voor ontspanning, maar ook minder tijd voor de ouders om aandacht aan elkaar te besteden. Dit komt ook uit een onderzoek van Halford, Petch en Creedy (2010) naar voren, die stellen dat het gebruikelijk is dat ouders na de bevalling minder tijd nemen voor sociale en recreatieve activiteiten en minder positieve uitingen van genegenheid tonen richting de partner. Bijna alle stellen melden daarbij een vermindering van seksuele activiteit en een verlies van seksueel verlangen (Halford, et al., 2010). Trillingsgaard et al. (2014) sluiten hierop aan en zeggen dat ouders vaak ook te maken hebben met onzekerheid over het ouderschap. Het is voor hen een tijd waarin ze veel vragen hebben. Dit kan ervoor zorgen dat zij vermoeid en uitgeput raken, wat uiteindelijk resulteert in overbelasting en minder tijd voor ontspanning en voor elkaar (Trillingsgaard, et al., 2014). Rögels (2011) geeft eveneens aan dat minder tijd en aandacht voor elkaar een belangrijke invloed heeft op de relatie, maar benoemt daarbij dat vooral ook de psychologische aanpassing van het stel aandacht eist.

Het ontwikkelen van het ouderschap is voor de beide ouders verschillend, maar zij hebben allebei te maken met een transformatie in hun identiteit en hun rol in de familie en sociale omgeving (Epifanio, et al., 2015). Katz-Wise, Pries en Hyde geven dit in hun onderzoek ook aan, namelijk dat de komst van een kind de familieroutine wijzigt, omdat er veranderingen ontstaan met betrekking tot de relatie van de ouders en hun sociale rol. In plaats van alleen maar de partnerrol, krijgt een stel door de geboorte van hun eerste kind ook te maken met de ouderrol. Dat is een verandering die aanpassing vraagt van het stel (Katz-Wise, Pries & Hyde, 2010).

Ook in het onderzoek van Moreno-Rosset, Arnal-Remón, Antequera-Jurado en Ramírez-Uclés (2016) komt de psychologische aanpassing naar voren. Zij noemen ouderschap een mentale toestand, een fase in het leven en ook een psychologische transitie. De geboorte van een eerste kind verandert

de levensstijl van een stel significant en dwingt hen om hun dynamiek en functioneren aan te passen om aan te sluiten bij hun nieuwe rol als ouders. Ouderschap is niet een gebeurtenis, maar een proces waarin een stel een grote verandering ondergaat (Moreno-Rosset, et al., 2016).

Naast de vreugde en het geluk die een eerste kind met zich meebrengt, blijken er dus ook factoren te zijn die een flinke aanpassing vereisen.

Uit de verschillende onderzoeken naar de transitie naar het ouderschap blijkt dat onderzoekers het op dit punt eens zijn met elkaar, namelijk dat stellen allemaal te maken krijgen met een grote verandering in hun leven door de geboorte van hun eerste kind en dat dit zowel beloningen meebrengt als aanpassingen vereist. De verwachting binnen dit onderzoek is dat aanstaande ouders vooral gericht zijn op de beloningen die een kind met zich mee brengt en wat minder op de aanpassingen die het vereist voor hun relatie.

2.1.2 Effecten op de relatietevredenheid

Opvallend in de literatuur zijn de verschillen die uit de onderzoeken naar voren komen. Uit onderzoek van Halford et al. (2010) blijkt dat het ouderschap geassocieerd kan worden met een daling in de relatietevredenheid. Zelfs stellen die een hoge mate van aanpassing tonen, ervaren toch nog een daling in hun relatietevredenheid. Dit komt doordat ouders te maken krijgen met veel extra tijdsbesteding aan de zorg voor de baby en het huishouden (Halford, et al., 2010).

Ook Luhmann, Hofmann, Eid en Lucas (2012) geven in hun onderzoek weer dat de geboorte van het eerste kind negatieve invloed heeft op de relatie van de ouders. In hun onderzoek kijken zij hoe major life events, zoals de geboorte van het eerste kind, invloed hebben op het subjectief welbevinden (Luhmann, et al., 2012). Hieruit blijkt dat de geboorte van het kind zorgt voor een daling in de levenstevredenheid en de relatietevredenheid van de ouders. De effecten zijn het meest uitgesproken voor de relatietevredenheid (Luhmann, et al., 2012). Als gevolg van de aanhoudende daling in relatietevredenheid in de jaren na de geboorte, blijft het niveau van relatietevredenheid onder het oorspronkelijke niveau van voor de geboorte. Dat duidt aan dat de geboorte van het eerste kind een serieuze uitdaging is voor een stel (Luhmann, et al., 2012).

Ondanks deze negatieve effecten stellen Luhmann et al. (2012) dat het krijgen van het eerste kind niet een geheel negatieve levensgebeurtenis is. De effecten op het affectieve welbevinden zijn klein, maar wel duidelijk positief. Dit zorgt ervoor dat, hoewel ouders de neiging hebben om minder tevreden te zijn na de bevalling, omdat ze minder tijd hebben voor elkaar, ze zich wel meer positief beïnvloed voelen in het dagelijks leven (Luhmann, et al., 2012).

Uit het onderzoek van Yap, Anusic en Luca (2012) is gebleken dat mensen een hogere levenstevredenheid melden in het jaar nadat hun eerste kind geboren wordt, in vergelijking met het jaar dat zij nog kinderloos waren. Dit komt overeen met het onderzoek van Luhmann et al. (2012) en hieruit blijkt dat de levenstevredenheid dus kan stijgen door de komst van het kind, terwijl de relatietevredenheid daalt (Yap, et al., 2012).

Kluwer (2010) merkt echter op dat niet alle stellen een daling in de kwaliteit van hun relatie ervaren. Ze geeft aan dat vele eerder uitgevoerde onderzoeken niet helemaal betrouwbaar zijn, omdat er geen

goede controlegroepen werden gebruikt. Ouders werden niet vergeleken met kinderloze stellen, waardoor niet duidelijk is of de daling in relatietevredenheid echt voortkomt uit de transitie naar het ouderschap, of dat dit ook te maken kan hebben met het verloop van de relatie (Kluwer, 2010).

Uit het onderzoek van Kluwer (2010) bleek dat iets meer dan de helft van de stellen een matige tot ernstige afname ervoer van de kwaliteit van hun relatie. Redenen die voor deze afname genoemd worden, zijn afname in de kwaliteit van de onderlinge communicatie, afname van liefdesgevoelens en een stijging van het aantal conflicten tussen de ouders. Ongeveer 30 procent van de stellen ervoer geen veranderingen in de relatie, en 19 procent van de stellen ervoer zelfs een verbetering in de relatie (Kluwer, 2010).

Kluwer geeft aan dat uit vervolgonderzoek hierop is gebleken dat veranderingen in de kwaliteit van de relatie tussen ouders vaak overeenkomen met veranderingen in relaties bij kinderloze stellen. Hieruit kan opgemaakt worden dat de daling in de relatietevredenheid dus niet volledig teruggevoerd kan worden op de transitie naar het ouderschap.

Uit resultaten van het onderzoek van Trillingsgaard et al. (2014) komt ook naar voren dat de daling in relatietevredenheid niet veel verschilt van de daling die kinderloze stellen ervaren in hun relatie. Het onderzoek heeft wel aangetoond dat de transitie naar het ouderschap deze daling versnelt (Trillingsgaard, et al., 2014).

2.1.3 Verschil tussen mannen en vrouwen

Halford et al. (2010) hebben ook een daling gemeten en stellen dat dit een grotere daling is voor vrouwen. Vrouwen hebben de neiging om meer beïnvloed te raken doordat zij degene zijn die zwanger zijn, bevallen en borstvoeding geven. Dit is fysiek en emotioneel veeleisend voor een vrouw (Halford, et al., 2010). Vrouwen zijn vaak de primaire verzorgster van de baby, zelfs als man en vrouw allebei werken. Een gevoel van oneerlijkheid over de taakverdeling is vaak een voorbode van relatieontevredenheid (Halford, et al., 2010).

Rögels (2011) stelt ook dat vrouwen gevoeliger zijn voor een daling in de relatietevredenheid dan mannen, met als reden dat de veranderingen voor de vrouw over het algemeen groter zijn. En ook Kluwer (2010) geeft dezelfde resultaten hier weer, namelijk dat bij vrouwen een grotere daling in de relatietevredenheid is gemeten. Vrouwen schijnen een groter rolconflict te ervaren, wat vaak te wijten is aan het feit dat er voor vrouwen meer verandert. Zij krijgen te maken met meer persoonlijke en carrièregelerichte veranderingen door de zwangerschap en de bevalling (Kluwer, 2010).

Schenk en Keizer (2011) daarentegen laten resultaten zien waaruit blijkt dat partners op gelijke manier reageren op de komst van hun eerste kind. De beleving kan wel verschillen tussen mannen en vrouwen, maar dat heeft niet als reden dat vrouwen minder tevreden zijn met de relatie dan mannen na de komst van hun eerste kind. Schenk en Keizer (2011) stellen juist dat verschillen in relatietevredenheid ontstaan door de verschillen in hoe mannen en vrouwen hun relatie beleven door de tijd heen, ongeacht of zij de transitie naar ouderschap doorgemaakt hebben of niet. Dit komt overeen met wat Trillingsgaard (2014) en Kluwer (2010) ook aangeven, namelijk dat niet helemaal duidelijk is of de daling alleen ontstaat door de komst van het kindje, of door het verloop van het huwelijk.

Tegenover deze uitkomsten van Schenk en Keizer (2011), geven Myrskylä en Margolis (2014) wel weer aan dat de tevredenheid voor vrouwen meer daalt dan voor mannen, doordat vrouwen meer geïsoleerd zijn na de geboorte van het eerste kind, omdat zij vaker minderen met werken en meer thuis zijn om voor de baby te zorgen. Schenk en Keizer (2011) bevestigen wel dat er een daling te zien is in de relatietevredenheid, maar dat er zowel positieve als negatieve gevolgen te zien zijn na de geboorte. Zij hebben daarom meer onderzoek gedaan naar de omstandigheden waarin de daling van tevredenheid zou ontstaan. Daaruit blijkt dat er vaak relatieontevredenheid ontstaat op het gebied van werk en huishouding. Zoals in de eerste paragraaf beschreven is, gaan steeds meer vrouwen werken. Na de bevalling komen vaak de wat meer traditionele rolverdelingen terug, namelijk dat de vrouw verantwoordelijk is voor de baby en het huishouden, en de man die kostwinner is (Schenk & Keizer, 2011). Dit heeft vooral effect op de relatieontevredenheid bij vrouwen. Vaak ontstaat er bij hen ontevredenheid over de eigen rol of de rol van de partner.

Specifiek benoemt ook Kluwer (2010) in haar onderzoek de ontevredenheid op het gebied van werk bij vrouwen. Stellen geven aan conflicten te hebben over werk en vooral als bij de vrouw niet voldaan wordt aan haar wensen met betrekking tot het werk. Op het moment dat man en vrouw beiden dezelfde traditionele opvatting hebben, komen er minder conflicten voor.

Toch blijken ook mannen wel gevoelig te zijn voor de veranderingen op het gebied van werk en huishoudelijke taken (Schenk & Keizer, 2011). Naarmate vrouwen meer tijd gaan besteden aan het huishouden, daalt de relatietevredenheid van mannen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat vrouwen daardoor minder tijd hebben om aan de relatie te besteden. Andersom tonen vrouwen wel meer relatietevredenheid, wanneer hun partner meer aandacht aan het huishouden schenkt (Schenk & Keizer, 2011).

Binnen dit onderzoek is de verwachting dat de transitie naar het ouderschap meer invloed heeft op een vrouw, maar wordt de zienswijze van Schenk en Keizer (2011) gevolgd. Het lijkt aannemelijk dat vrouwen meer te verwerken krijgen bij de transitie naar het ouderschap, doordat zij het kind negen maanden bij zich dragen, bevallen en vervolgens vaak de grootste zorg voor het kind krijgen. De verwachting is echter dat dit een verschil in beleving en ervaring kan voortbrengen, maar dat dit niet voor een grotere daling in relatietevredenheid hoeft te zorgen, mits er een goede aanpassing aan de situatie is door beide partners.

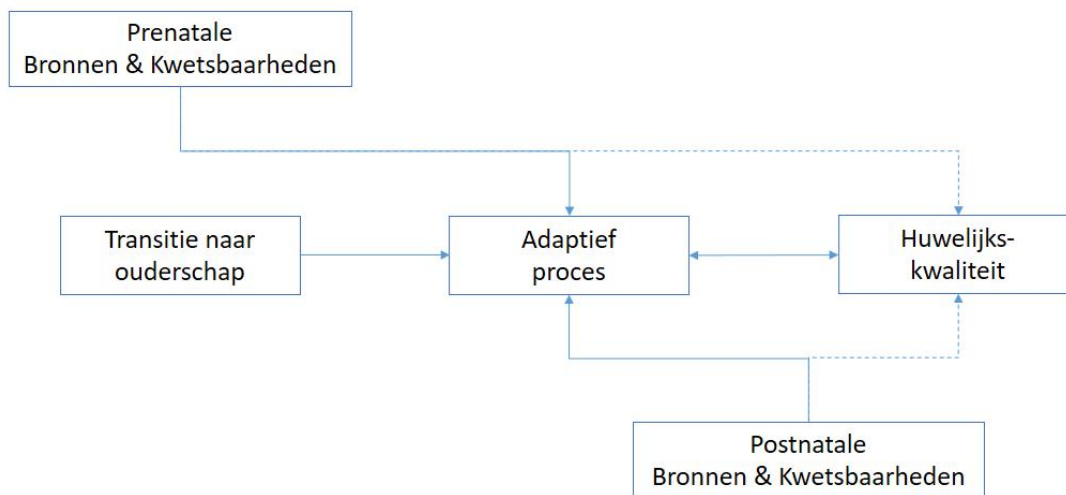
Uit deze paragraaf blijkt dat er veel verschillende aspecten komen kijken bij de transitie naar het ouderschap en dat de invloeden hiervan op de relatie wisselend zijn. Onderzoekers zijn niet helemaal eenduidig in hun resultaten. Dat duidt het belang van dit onderzoek aan. In de volgende paragraaf wordt vanuit de literatuur beschreven welke factoren invloed hebben op de wijze waarop een stel zich aanpast aan de veranderingen.

2.2 De transitie naar ouderschap en de aanpassing daaraan

Onderzoek naar de invloed van belangrijke levensgebeurtenissen toont aan dat deze op kortere of langere termijn effect kunnen hebben op het subjectief welbevinden van mensen (Luhmann, et al., 2012). Een veelvoorkomende gedachte is dat deze grote en belangrijke levensgebeurtenissen in het leven een grote invloed hebben op het ervaren van geluk. Door de jaren heen is het tegendeel hiervan bewezen (Luhmann, et al., 2012). Het subjectief welbevinden wordt beïnvloedt door levensgebeurtenissen, maar enkel voor een bepaalde periode, omdat mensen in staat zijn om zich snel aan te passen. Wel heeft het soort levensgebeurtenis invloed op de lengte van de periode (Luhmann, et al., 2012).

2.2.1 Het VSA model

Om het proces van aanpassing te begrijpen is het model *Vulnerability-Stress-Adaption* (kwetsbaarheid-stress-aanpassing) ontwikkeld. Zowel Kluwer (2010) als Trillingsgaard et al. (2014) gebruiken dit model in hun onderzoek. Het model is in 1995 ontwikkeld door Karney en Bradbury en toont aan dat de uitkomsten van de relatie bepaald kunnen worden door de aard van de stressvolle gebeurtenis die het stel meemaakt, de blijvende kwetsbaarheden en hulpbronnen die elke partner meebrengt in de relatie, en de kwaliteit van het aanpassingsproces van het stel (Trillingsgaard, et al., 2014). Zoals figuur 1 (Kluwer, 2010) hieronder aantoont is de stressvolle gebeurtenis hier de transitie naar het ouderschap. Hoe ouders zich daarop aanpassen heeft invloed op de kwaliteit van hun huwelijk of relatie. Waarom ouders zich op verschillende manieren aanpassen kan verklaard worden door de factoren die invloed hebben op het aanpassingsproces, namelijk individuele factoren, contextuele factoren en aanpassingsfactoren (Trillingsgaard, et al., 2014). Individuele factoren zijn achtergronden en karaktertrekken die beide partners meebrengen in de relatie. Dit kunnen bijvoorbeeld positieve of negatieve jeugdherinneringen zijn, een veilige hechting of gevoeligheid voor depressie (Trillingsgaard et al., 2014). Contextuele factoren hebben betrekking op de omstandigheden waaronder het stel zwanger wordt en de tijd daarna. Dit gaat bijvoorbeeld om de verdeling van werk of, na de bevalling, om de kenmerken van het kind. Zo kan het een hulpbron zijn voor de relatie als het kind heel weinig huult, terwijl het als een kwetsbaarheid ervaren kan worden dat de zorg voor het kind veel tijd opeist. Met name als het kind erg veel huult, ervaren stellen dit als een kwetsbaarheid. Stellen hebben daardoor minder tijd voor elkaar als partners, wat een bron van stress kan veroorzaken (Trillingsgaard, et al., 2014).

Figuur 1. Vulnerability-Stress-Adaption model. Aangepast van "From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood," van Kluwer, E. S., 2010, *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105-125. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00045.

In het vervolg hieronder worden de hierboven factoren verder beschreven, samen met andere factoren die in de literatuur gevonden zijn en invloed blijken te hebben op het proces wat de stellen doormaken.

2.2.2 Eerdere ervaring

Wanneer specifiek naar de relatieveranderingen gekeken wordt bij de transitie naar het ouderschap, blijkt dat een laag niveau van aanpassing in de eerdere jaren van de relatie, een voorspeller is van een laag niveau van aanpassing aan de veranderingen die ontstaan door de transitie (Halford, et al., 2010). De aard en de manier waarop stellen omgaan met problemen en stressoren binnen de transitie naar het ouderschap, kunnen de gevolgen voor de relatie verlichten of juist verergeren (Kluwer, 2010). Hoe stellen zich daadwerkelijk aanpassen aan het ouderschap komt niet naar voren uit de literatuur. Wel worden meerdere factoren beschreven die invloed hebben op de aanpassing aan de veranderingen.

2.2.3 Relatieonderhoud en support

Kluwer (2010) stelt op basis van haar onderzoek dat onderhoud van de relatie een belangrijke rol speelt bij de relatietevredenheid (Kluwer, 2010). Onderhoud van de relatie houdt de manier in waarop partners met elkaar communiceren om de intimiteit en nabijheid in hun relatie te behouden (Kluwer, 2010). Hier hoort ook het bespreken van hun problemen bij, het uiten van hun behoeften en het aanpassen aan de ander. Dit onderhoud neemt af tijdens de transitie naar het ouderschap en veel partners ervaren een daling in de support die zij van de ander ontvangen (Kluwer, 2010). Goede support van de man is geassocieerd met minder stress na de geboorte bij de vrouw.

Ook de hechting van beide partners, al in de jeugd ontstaan, heeft invloed op de relatie. Een hoge ambivalente hechting bij vrouwen, gecombineerd met weinig ervaren steun van de partner voorafgaand aan de bevalling, voorspelt dalingen in de relatietevredenheid. Door tekort aan support kunnen partners

wrok gaan ervaren ten opzichte van de ander. Onveilig gehechte partners zijn ook minder actief in het onderhouden van de relatie. Kluwer (2010) geeft aan dat support uit de omgeving geen invloed blijkt te hebben. Rousseau et al. (2011) zeggen hier echter dat support uit de omgeving wel degelijk positieve invloed blijkt te hebben op het welbevinden van het stel. Ook Rögels (2011) ondersteunt deze bevinding. Echter, of dit ook invloed heeft op de relatietevredenheid is niet duidelijk. In de vorige paragraaf werd aangegeven dat stellen een hogere mate van levenstevredenheid kunnen ervaren, terwijl hun relatietevredenheid toch daalt. In dit geval kan er dus ook sprake van zijn dat de omgeving een positieve invloed uitoefent op het algemene welbevinden, maar dat dit geen invloed heeft op de tevredenheid over de partnerrelatie. Rousseau et al. (2011) hebben vastgesteld dat het voor moeders van belang is dat zij hun gevoelens kunnen uiten bij andere moeders. Op die manier wordt hun eigen persoonlijke transitie gestimuleerd. Voor beide ouders samen geldt dat het delen van hun ervaringen met andere stellen hun eigen ontwikkeling stimuleert (Rousseau, et al., 2011).

De invloed van support uit de omgeving is dus positief, maar heeft geen direct gemeten effect op de relatie van het stel. Wise et al. (2010) geven hierbij wel aan dat de sociale omgeving naast positieve support ook voor een bepaalde druk kan zorgen. Naast het stel zelf heeft ook de omgeving een bepaalde verwachting van de rolpatronen van het stel. Behalve dat een vrouw iets meer betrokken is bij de zorg voor de baby, bijvoorbeeld doordat zij borstvoeding geeft of minder werkt, zijn de maatschappelijke opvatting vooral dat een vrouw competent is aan haar rol als moeder (Wise, et al., 2010). Wanneer de moeder goed voor haar kind zorgt bevestigt dit de opvatting. Dit kan weer veroorzaken dat de man meer gaat werken, omdat zijn rol meer onderhoudend is, als kostwinner (Wise, et al., 2010). Rögels (2011) beschrijft in dit kader dat een stel druk kan ervaren op dit gebied, omdat de traditionele rollen juist steeds meer wegvallen. Vrouwen gaan meer werken en de rolverdeling is minder makkelijk te maken dan in de jaren '50 (Rögels, 2011).

2.2.4 Realistische verwachting

Daarbij komt dat beide ouders hun eigen verwachtingen hebben van het ouderschap, wat gebaseerd is op hun eigen jeugd, ook wel intergenerationele overdracht genoemd. Een vraag die hierbij naar voren komt, is of dit beeld realistisch is. Een duidelijk en realistisch beeld van datgene wat ouders te wachten staat, heeft namelijk positieve invloed op het ouderschap (Rögels, 2011). Gebaseerd op alle veranderingen die beschreven zijn met betrekking tot de leeftijd, werksituatie en maatschappij in vergelijking met 50 jaar geleden, is het aannemelijk dat het beeld wat stellen van hun eigen jeugd meenemen niet te vergelijken is met hoe de actuele situatie is. Kluwer (2010) sluit hierop aan door te stellen dat de verwachtingen invloed hebben op de daling in relatietevredenheid. Mannen en vrouwen hebben verschillende verwachting en vaak zijn mannen wat negatiever ingesteld. Echter blijkt wel dat vrouwen die erg positieve verwachtingen hebben, en steilere daling ervaren in de relatietevredenheid, omdat de veranderingen dan groter zijn (Kluwer, 2010). Dit sluit aan op onderzoek van Lawrence et al. (2008), waaruit blijkt dat als de relatietevredenheid hoog is voor de geboorte van het kind, deze vaak harder daalt nadat het kind geboren is. Ouders ervaren dan namelijk een grotere verandering (Lawrence, et al., 2008). De onderzoekers stellen wel vast dat wanneer een huwelijk goed functioneert, de komst van een baby dit niet totaal teniet kan doen. Evenals dat een huwelijk met problemen niet

spontaan verbeterd door de komst van het eerste kind (Lawrence, et al., 2008). Trillingsgaard et al. (2014) bevestigt dit met zijn onderzoek, waaruit blijkt dat een minder goede relatie voordat het kind geboren wordt, het functioneren van de relatie na de geboorte beschermt. Kluwer (2010) voegt hier nog wel aan toe dat een hoger niveau van conflicten tijdens de zwangerschap een lager niveau van relatietevredenheid toont tijdens de transitie naar het ouderschap. Deze stellen lijden ook het meest onder de transitie (Kluwer, 2010). Binnen dit onderzoek worden de verschillende zienswijzen meegenomen, met als doel om hier in de interviews meer duidelijkheid over te verkrijgen, omdat de verschillende zienswijzen allemaal aannemelijk lijken. De verwachting is dat het positief kan zijn voor stellen als zij hun eerste conflict niet pas ervaren op het moment dat hun eerste kind geboren is, maar al voor de zwangerschap hier mee te maken hebben gehad. Door eerdere ervaringen met (kleine) conflicten kan het stel erachter komen hoe zij hier samen het beste mee om kunnen gaan. Daarnaast is de verwachting in het onderzoek ook dat een sterke relatie voor de zwangerschap positieve invloed heeft op het aanpassingsproces van het stel. Echter, het verband tussen een hoge of lage relatietevredenheid en de sterkte van de relatie komt in de onderzoeken nog niet duidelijk naar voren.

2.2.5 Planning

Een andere factor die uit het onderzoek van Lawrence et al. (2008) naar voren komt is dat de planning van de zwangerschap invloed heeft op de relatietevredenheid. Mannen ervaren meer stabiele huwelijksstevredenheid, wanneer de zwangerschap gepland is (Lawrence, et al., 2008). Rögels (2011) bevestigt dit en zegt dat een bewuste keus voor het ouderschap leidt tot een betere aanpassing aan de situatie. Echter, Trillingsgaard (2014) brengt dit weer in twijfel door te stellen dat uit sommige onderzoeken inderdaad blijkt dat een geplande zwangerschap minder daling in relatietevredenheid zou veroorzaken, maar dat andere onderzoeken juist het tegenovergestelde hiervan aantonen. Kluwer (2010) geeft in haar onderzoek ook aan dat de planning van de zwangerschap invloed heeft op het stel, maar dat niet helemaal duidelijk is wanneer dit positieve of negatieve invloed heeft. Hier wordt Rögels (2011) gevolgd, omdat de verwachting is dat een bewuste keus voor de komst van een kind aangeeft dat een stel hier ook klaar voor denkt te zijn en beter is staat is om zich erop voor te bereiden.

2.2.6 Leeftijd en burgerlijk staat

Umberson et al. (2010) hebben in hun onderzoek aangetoond dat leeftijd en burgerlijke staat invloed hebben op hoe men zich aanpast. Stellen die voor hun 23^e levensjaar hun eerste kind kregen, meldden vaker depressieve gevoelens. Later ouderschap zou dus voordeliger zijn voor het welzijn van de ouders (Umberson, et al., 2010). Uit gegevens van het CBS (2016) blijkt dat stellen tegenwoordig een hogere leeftijd hebben op het moment dat hun eerste kind geboren wordt en dit lijkt een positieve ontwikkeling te zijn. Umberson et al. (2010) geeft ook aan dat ongehuwde stellen minder zelf-effectiviteit ervaren en een verminderd vertrouwen in hun eigen bekwaamheid. Vooral ongehuwde mannen ervaren een grotere mate van psychische nood na de geboorte van het eerste kind. Voor vrouwen blijkt vooral de steun van de partner een belangrijke invloed te hebben op hun welbevinden. Vrouwen met ambivalente gevoelens over hun relatie, maakten meer kans op depressieve gevoelens door de komst van hun baby (Umberson, et al., 2010). Uit deze gegevens kan opgemaakt worden dat het huwelijk een bron van

zekerheid is voor een stel en een positieve invloed heeft op de relatie. Het feit dat steeds minder stellen trouwen en steeds meer stellen scheiden (CBS, 2016), wat betekent dat er meer alleenstaande ouders zijn, lijkt dus zeker geen positieve ontwikkeling te zijn. Trillingsgaard et al. (2014) bevestigen dat de omstandigheden waaronder een stel zwanger wordt, invloed hebben op de transitie. Zij vullen daarop aan dat ook de kenmerken van het kind van invloed zijn. Wanneer het kind een onregelmatig ritme heeft, veel huilt of een moeilijk karakter toont vergt dit meer aanpassingsvermogen van de ouders, wat ook weer invloed heeft op de relatietevredenheid (Trillingsgaard, et al., 2014). Ook hier is de verwachting groot dat de verschillende onderzoeken overeenkomen met de praktijk.

2.2.7 Interventies

Er zijn al verschillende interventies aangeboden aan stellen die hun eerste kind verwachten en aan stellen die al kennis gemaakt hebben met het ouderschap (Trillingsgaard, et al., 2014). Het succes van interventies blijft echter nog beperkt. Uit onderzoek is gebleken dat het voor stellen die al een kind hebben, een barrière is als zij zelf ergens heen moeten om een workshop of training te volgen. Hier is op ingespeeld door ouders de kans te bieden om thuis aan de slag te gaan, met behulp van een dvd en een docent waarmee zij telefonisch contact op konden nemen. Dit gaf positieve resultaten. Er is ook beperkt effect gevonden voor aanstaande ouders die een workshop volgden, maar hier is maar weinig onderzoek naar gedaan (Trillingsgaard, et al., 2014). Een Deens programma richt zich bijvoorbeeld op vaardigheden voor constructieve communicatie en het oplossen van problemen tijdens de zwangerschap. Uit onderzoek hiernaar bleek dat dit geen effect had op de communicatie na de geboorte en dat het niet kon voorkomen dat de relatietevredenheid daalde (Trillingsgaard, et al., 2014).

2.3 Conclusie

Er kan geconcludeerd worden dat er door de jaren heen al regelmatig onderzoek gedaan is naar de relatieveranderingen tijdens de transitie naar het ouderschap. Wat echter duidelijk uit de literatuur naar voren komt, is dat er nog behoefte is aan meer onderzoek naar de transitie naar het ouderschap en de gevolgen hiervan op de relatie van een stel.

Uit de informatie van het CBS kan geconcludeerd worden dat de maatschappij veranderd is in tegenstelling tot vijftig jaar geleden. Dit heeft invloed op de relatieveranderingen tijdens de transitie naar het ouderschap. Er is onderzoek gedaan door verschillende onderzoekers en zodoende komen er ook verschillende zienswijzen naar voren. Het is enerzijds lastig om te beslissen welke zienswijzen gevolgd worden in dit onderzoek, maar anderzijds is het voordeel van kwalitatief onderzoek dat er veel verschillende factoren besproken kunnen worden.

Waar alle onderzoekers het over eens zijn, is dat de komst van een kind een grote verandering teweeg brengt in het leven van een stel. Hoe het stel dit ervaart met betrekking tot hun relatie en hoe zij hiermee omgaan is afhankelijk van verschillende factoren. Het aanpassingsproces verschilt per stel en kan voor het ene stel heftiger zijn en langer duren dan voor het andere stel. Voor het veldonderzoek betekent dit dat er vooral toegespitst zal worden op de ervaring of verwachting die het stel heeft van de relatieverandering en hoe zij hiermee omgegaan zijn of denken mee om te gaan. De verschillende invloeden die uit de literatuur naar voren zijn gekomen worden daarin meegenomen.

Voor de bredere context van de maatschappij en het werkveld betekenen deze resultaten dat het nog lastig is wat precies hun rol kan zijn in het transitieproces van een stel naar het ouderschap. Het is namelijk wel duidelijk dat een stel te maken krijgt met een grote verandering, maar niet in hoever zij in staat zijn om zich hier op een positieve manier op aan te passen. In het veldonderzoek zal met name dat stuk besproken worden met de deelnemers. De opdrachtgever wil graag weten hoe zij stellen de beste ondersteuning kunnen bieden bij de transitie. Vanuit de literatuur komt naar voren dat er tot nu toe nog niet veel positieve effecten zijn gemeten na interventies. Om de opdrachtgever een antwoord te kunnen bieden is dus met name het veldonderzoek van belang, waarin stellen zelf aan kunnen geven waar hun behoeften liggen en wat er in de praktijk speelt.

3. Methodeparagraaf

3.1 Deelnemers

Voor dit onderzoek zijn twaalf stellen geselecteerd, waarvan zes stellen hun eerste kind verwachten en zes stellen al ouder zijn geworden van hun eerste kind. Er is gekozen voor deze twee groepen, omdat zo duidelijk kan worden wat de verwachtingen zijn van de relatieverandering door de komst van het eerste kind, en hoe de veranderingen in de relatie daadwerkelijk ervaren worden na de komst van het kind.

De eerste groep bevat stellen die in verwachting zijn van hun eerste kind. Voor de duur van de zwangerschap is als eis gesteld dat een stel minstens drie maanden in verwachting is. Omdat in het interview vooral naar de verwachtingen van het stel gevraagd zal worden, is het belangrijk dat zij hier al wel over nagedacht hebben. Bij twee maanden is het nieuws ook bij het stel zelf nog maar net geland. Daarom is hier gekozen om de grens bij drie maanden te stellen.

De tweede groep deelnemers bevat stellen die al ouders zijn geworden van hun eerste kind. Hier is als eis gesteld dat het kind minstens een half jaar oud moet zijn en maximaal twee jaar oud. De ouders hebben dan al minimaal een half jaar de tijd gehad om te wennen aan het ouderschap en de verwachting is dat zij dan ook al op een realistischere manier terug kunnen blikken op hun voorbereiding en de transitie van partnerschap naar ouderschap dan wanneer het kind nog maar een paar maanden is. De transitie duurt namelijk langer dan een half jaar en de veranderingen in de relatie zijn ook nog niet afgesloten na een half jaar (Kluwer, 2010). Ondanks dat de transitie en alle relatieveranderingen doorlopen tot soms wel vier jaar of langer na de geboorte van het kind (Kluwer, 2010), is er toch gekozen om de deelnemers te beperken tot ouders van kinderen van een half jaar jong tot twee jaar oud. De verwachting is dat stellen de verandering dan nog het meest helder kunnen beschrijven.

Om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te laten zijn is er gekozen om in alle gevallen de partners samen te interviewen, en niet één van de partners. Zo zou namelijk een vertekend beeld kunnen ontstaan.

3.2 Meetinstrumenten

Voor de interviews zal gebruik gemaakt worden van een topiclijst. Deze topiclijst is gebaseerd op de informatie uit het theoretisch kader. De informatie is verdeeld in verschillende onderwerpen. Deze staan beschreven in de eerste kolom. De tweede kolom bevat de topics die uit de literatuur naar voren zijn gekomen bij deze onderwerpen. In de derde kolom wordt de verantwoording van de topics gegeven vanuit het theoretisch kader. De topiclijst wordt gebruikt bij zowel de stellen die hun eerste kind verwachten, als bij de stellen die hun eerste kind al hebben. Bij de aanstaande ouders zal vooral gevraagd worden wat hun verwachting is. Bij de stellen die al ouders zijn zal gevraagd worden wat

hun verwachting was, en wat de daadwerkelijk ervaring is. Enkele topics zijn dikgedrukt. Deze zijn alleen bedoeld voor de stellen die hun eerste kind al hebben. De topiclijst bevindt zich in de bijlage.

3.3 Procedure

De deelnemers voor de interviews zijn geworven via een selecte steekproef. Een eerste poging is gedaan om via verloskundigenbureaus deelnemers te werven, echter verloskundigen gaven aan hier niet aan mee te willen werken, omdat hun cliënten niet zitten te wachten op dergelijke onderzoeken. Vervolgens is gebruik gemaakt van de sneeuwbalmethode binnen het netwerk van de onderzoeker. De vraag naar aanstaande ouders en ouders die hun eerste kind al hebben, is neergelegd binnen de familie, binnen vriendenkringen en bij collega's. Dit had een beter resultaat en op deze manier zijn uiteindelijk de deelnemers bereikt. Er is bewust gekozen om geen interviews af te nemen bij familieleden of directe vrienden, omdat er dan sprake zou kunnen zijn van een minder objectief interview. Wel is aan familieleden en vrienden gevraagd of zij weer vrienden of collega's kennen die voldeden aan de eisen voor de deelnemers. Zodoende zijn de familieleden en vrienden wel ingezet bij het werven van deelnemers, maar hebben zij zelf niet deelgenomen aan de interviews. De deelnemers komen uit verschillende delen van het land. Vier deelnemende stellen wonen in de provincie Zeeland, drie wonen er in Zuid-Holland, vier in Noord-Brabant en één in Limburg. Veel mensen uit het netwerk van de onderzoeker zijn christelijk en dat heeft als resultaat dat tien van de benaderde stellen ook christen zijn. De leeftijden van de stellen variëren van 21 tot 37 jaar met een gemiddelde van 28 jaar.

De onderzoeker heeft via het netwerk de contactgegevens van de deelnemers ontvangen en contact met hen opgenomen via e-mail of telefoon. Er is vervolgens uitleg gegeven over het onderzoek en verteld wat van de deelnemers wordt verwacht. Deelnemers is verteld dat zij anoniem blijven in het onderzoek en dat zij zelf mogen bepalen wat zij wel en niet willen delen met de onderzoeker. Op deze manier wordt de privacy van de deelnemers gewaarborgd. Ook is direct gevraagd of de deelnemers er mee instemmen dat er een geluidsopname gemaakt wordt van het gesprek. Uiteindelijk is het interview in Limburg niet doorgegaan, omdat het niet mogelijk was om binnen de planning van het onderzoek een afspraak te maken. Alle andere interviews zijn doorgegaan.

Voor het diepte-interview wordt gebruikt gemaakt van de topiclijst. Er wordt gewerkt met een half-gestructureerd interview, dat wil zeggen dat er onderwerpen en topics worden weergegeven waarover vragen gesteld dienen te worden, maar dat deze vragen zelf niet worden uitgewerkt op papier. Op die manier zit de onderzoeker minder vast aan de vragen en kan er mogelijk meer verdieping plaatsvinden. Vooraf aan het interview wordt nogmaals duidelijk gemaakt dat er een geluidsopname zal worden gemaakt om de informatie te kunnen transcriberen. Daarnaast wordt de privacy benadrukt door te vermelden dat de deelnemers anoniem blijven en het recht hebben om bepaalde vragen niet te beantwoorden. De verwachting is dat de interviews ongeveer drie kwartier à een uur in beslag nemen.

3.4 Analyse

Voor de analyse worden de interviews allereerst getranscribeerd. De interviews worden letterlijk getranscribeerd, dat is inclusief denkwoorden als 'uh'. Wanneer deelnemers elkaar bij de naam noemen is deze naam afgekort tot alleen de eerste letter, om de anonimiteit van de deelnemers te waarborgen. Ook als over de woonplaats gesproken wordt is deze afgekort tot de beginletter. Op deze manier wordt de anonimiteit van de deelnemers gewaarborgd. Als voorbeeld staat een gedeelte van een transcript in het analyseplan in bijlage 1. Tijdens en na het transcriberen worden de interviews kritisch doorgelezen door de onderzoeker, waarbij vooral gelet wordt op de diepere laag onder datgene wat de deelnemers vertellen. De onderzoeker maakt hier aantekeningen van en neemt deze mee in de taxonomie. De taxonomie is een schematische weergave van de inhoud van de interviews.

Na het kritisch doorlezen worden de transcripten gecodeerd. Eerst worden de resultaten open gecodeerd. De onderzoeker kent labels toe aan relevante fragmenten om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Al deze labels worden vervolgens bij het axiaal coderen geïntegreerd in categorieën. In het analyseplan wordt hiervan een voorbeeld getoond. De categorieën en de daarbij ondergebrachte labels worden verwerkt in de taxonomie, die zich in bijlage 1 bevindt.

Op basis van de taxonomie worden de resultaten geschreven. De resultaten worden ondersteund door citaten uit de interviews. Bij de citaten wordt aangegeven of het om vaders en moeders gaat, of aanstaande vaders en moeders. In de discussieparagraaf worden de resultaten naast de literatuur gelegd en worden de opvallende resultaten beschreven.

4. Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten besproken en worden opvallende resultaten in het kader van de onderzoeksvraag belicht. De taxonomie (bijlage 1) laat zien dat er elf thema's zijn die terugkomen in de interviews. Dit zijn de thema's aanpassing, bewustzijn, communicatie, geloof, huwelijk, hulpbronnen en kwetsbaarheden in de relatie, tijd, steun uit de omgeving, vertrouwen in de relatie en voorbereiding op het ouderschap. Uit de interviews is gebleken dat deze verschillende aspecten positieve of negatieve invloed kunnen hebben op de relatie van het stel. Hieronder worden de resultaten beschreven in antwoord op de deelvragen die gesteld zijn.

4.1 Deelvraag 1: Welke factoren beïnvloeden de relatie positief?

Bewustwording

Bijna alle stellen geven in het interview aan dat ze zich bewust zijn of waren van de veranderingen die op komst zijn. Uit de meeste interviews blijkt dat stellen voornamelijk positieve ervaringen en verwachtingen hebben. De meeste stellen geven daarbij echter ook aan dat ze zich tijdens de zwangerschap niet kunnen voorstellen wat hen precies te wachten staat. De stellen die al een kind hebben, vertellen dat ze heel veel dingen pas merkten in de praktijk. Aanstaaende ouders geven wel aan dat ze verwachten dat het bewustzijn hen helpt om meer voorbereid te zijn. Doordat stellen van tevoren soms een te romantisch beeld hebben, kan het tegenvallen hoe groot de veranderingen zijn. Een moeder geeft aan: "Ja, je beseft het, je denkt erover na en dan valt het toch tegen." Toch hebben juist ook die stellen de overgang niet zozeer als negatief ervaren, zolang het stel over alles goed in gesprek kon blijven. Een moeder vertelt:

"Maar dat kunnen wij wel heel goed aan elkaar aangeven van joh ik wil nu dit van jou, of hij wil iets van mij, dan zeggen we dat wel heel duidelijk tegen elkaar en dan kunnen we daar wel gewoon onze weg in vinden en dan komt dat wel goed zeg maar."

Communicatie

In alle interviews komt terug dat communicatie van essentieel belang is voor de relatie. Van alle andere thema's die zijn terug gekomen in de interviews, is communicatie het enige thema waarvan alle stellen het belang voor de relatie hebben benoemd. Dingen uitspreken naar elkaar en niet blijven lopen met zaken die je dwarszitten, vinden de stellen erg belangrijk. Zij geven aan dat juist door goed naar elkaar te luisteren, tijd te nemen voor elkaar en zaken van ontevredenheid te kunnen overleggen, de relatie goed blijft. "Dat je niet langs elkaar heen gaat leven ofzo of dat je echt ook wel blijft praten enzo met elkaar," zegt een aanstaande moeder. Stellen ervaren het als pluspunten voor hun relatie om dankbaarheid en waardering uit te spreken naar elkaar en te achterhalen hoe de ander zich voelt. Een ander punt dat in een aantal interviews terugkomt, is dat stellen het belangrijk vinden om samen te praten, omdat mannen en vrouwen de komst van het kindje anders beleven. Zij geven aan dat het daarom belangrijk is om in gesprek te blijven, zodat ze elkaar blijven begrijpen.

Christelijk geloof

Uit meer dan de helft van de interviews blijkt dat het christelijk geloof invloed heeft op de relatie. Dit uit zich in een stukje overgave aan God. Stellen geven aan dat ze erop vertrouwen dat God alles in Zijn hand heeft en dat hen dat rust geeft. Het maakt hen samen ook sterker, omdat ze er daardoor niet alleen voor staan. “En ja dat, ja dat, ik denk dat als we geen gelovigen zouden zijn ik zou niet weten waar ik mijn inspiratie en mijn liefde vandaan moet halen, mijn geduld vandaan moet halen als ik het niet zou hebben”, zo vertelt een vader. Hij geeft aan dat Jezus de lijm is die hen in het huwelijk bij elkaar gehouden heeft, juist ook toen het moeilijk was.

Huwelijk

Ook anderen geven aan dat het huwelijk voor hen van positieve waarde is. Het huwelijk wordt ervaren als een drive om ervoor te blijven gaan als het even iets minder gaat. Het vormt de basis en het schept duidelijke afspraken. “We hebben hele diepe punten meegemaakt. Maar wat wel, wat ons heeft, echt, wat ons bij elkaar heeft gehouden is voor ons het huwelijk,” vertelt een vader. Hij geeft aan dat het huwelijk voor hen één van de redenen is om te blijven vechten voor de relatie, door de beloftes die ze gedaan hebben.

Hulpbronnen

De stellen hebben veel verschillende hulpbronnen opgenoemd die hen geholpen hebben, of waarvan zij verwachten dat die hen gaan helpen. Onderhoud van de relatie blijkt hoog te staan bij de stellen. Verschillende hulpbronnen komen naar voren, zoals flexibel zijn, goede communicatie, weinig conflicten hebben, weten wat erin elkaar omgaat en respect hebben voor elkaar. Enkele stellen geven ook aan het geluk van de ander vooral belangrijk te vinden en daar ook iets voor te willen opofferen. In meerdere interviews komt naar voren dat een stabiele relatie, voordat het kindje komt, belangrijk is om het goed te houden met elkaar. Zo hebben stellen voor hun huwelijk een *pre-marriage course* gevolgd en bewust eerst tijd samen genomen na het huwelijk. Eén stel (ouders) vertelt:

“We hebben er bewust voor gekozen om het eerste jaar niet zwanger te worden, omdat we ook wel heel graag, gewoon, ja, samen echt wel de relatie goed wilden opbouwen. En, ehm, omdat als je getrouwd bent ook al best wel een grote verandering is.”

Stellen geven aan dat ze, door eerst tijd samen te hebben, meer gewend zijn aan elkaar en zich ook meer klaar te voelen om een kind te krijgen. Eerdere ervaringen van lastige periodes worden door stellen als positief gezien, omdat ze daardoor weten hoe ze om moeten gaan met lastige situaties. Het karakter speelt hierbij een rol. Stellen die rustig en nuchter zijn en niet snel gestrest, geven aan dit zeker als een hulpbron voor een goede relatie te ervaren. Ook een samenwerking tussen de partners is van belang. Een moeder vertelt: “Elke afspraak bij de verloskundige is hij mee geweest. Dat was ook, ja we hebben het gewoon allemaal echt wel samen gedaan. Het voelde ook echt wel als een *team effort*.” Ten slotte worden de kindkenmerken genoemd in de interviews als mogelijke hulpbron of kwetsbaarheid. Eén stel noemt dat hun dochtertje heel makkelijk slaapt en dat zij daardoor zelf ook goede nachten kunnen maken. Ze hebben daarnaast ook extra tijd om ‘s avonds samen te zijn. Dat is tegelijk een ander aspect dat uit de interviews naar voren is gekomen.

Tijd

Tijd voor elkaar maken staat bij de meeste stellen hoog. Stellen geven aan dat het lastig kan zijn om tijd te vinden voor elkaar, maar wel heel erg belangrijk. Zo blijkt dat alle stellen zich ervan bewust zijn dat zij minder tijd overhouden voor elkaar. Samen met het kind weggaan, of met z'n tweeën iets ondernemen wordt namelijk echt als verschillend ervaren. In een aantal interviews komt naar voren dat stellen ervaren of verwachten dat ze door de komst van een kind juist ook meer aan huis gebonden zijn en makkelijker afspraken kunnen afzeggen. Zo bevestigt een vader: "Ja en ook gewoon, ik denk dat wij zeker ook nu met M. (kind), meer 's avonds bij elkaar zijn, thuis zijn. En dat er gewoonlijk nog al eens eentje weg was. Jij werkte toen nog veel meer."

Support

Steun uit de omgeving blijkt, vooral voor de aanstaande ouders, van belang te zijn. Bijna alle stellen geven aan dat ze nadenken over hun relatie, door wat ze horen en zien van andere ouders in hun omgeving. Stellen vinden het ook prettig als zij vrienden hebben die zich in dezelfde fase bevinden, zodat zij ervaringen kunnen uitwisselen. In veel gevallen blijkt dat het lastig is om met anderen over het relatiestuk te praten bij de overgang naar het ouderschap, maar juist de stellen die met hun vrienden over de relatie praten, ervaren dat als bijzonder positief. Het helpt hen om beter voorbereid te zijn. Positief vinden de stellen ook de adviezen die zij krijgen van ouders of vrienden. Een aanstaande moeder vertelt:

"Ik kan daar met mijn ouders ook heel goed over praten. (...) Dat was onder andere waarom zij dat advies gaven om een beetje rustig aan te doen, is omdat zij zelf wel heel vroeg kinderen hadden ook."

De behoefte aan begeleiding op het relationele stuk door middel van een workshop is bij de helft van de stellen aanwezig. Deze stellen geven aan dat zij de workshop niet nodig hebben om te voorkomen dat het mis gaat, maar meer om extra voorbereid te zijn op wat er komen gaat. De andere stellen geven aan dat zij, omdat het zo goed gaat, geen behoefte hebben aan een workshop, maar wel waarde hechten aan boeken, folders, of informatie via internet. Zo kunnen ze zelf beslissen hoe en welke informatie ze tot zich nemen.

Vertrouwen in de relatie

Uit de interviews blijkt dat de meerderheid van de stellen vertrouwen in hun relatie heeft. Meer dan de helft van de stellen die al een kind hebben, geeft aan dat de komst van hun kind hen juist dichter naar elkaar toe heeft gebracht. Doordat zij elkaar al langere tijd kennen, weten ze wat ze aan elkaar hebben, dat ze op elkaar kunnen vertrouwen en hoe ze een goede balans in hun relatie kunnen bewaren. In meer dan de helft van de interviews wordt genoemd dat partners elk andere dingen hadden meegenomen uit hun eigen jeugd, maar dat ze daar in hun relatie samen een weg in kunnen vinden. "Wij hebben bijna nooit conflicten, maar wel eens meningsverschillen, en we komen er altijd uit. (...) Ik vind altijd dat we het op een relaxte manier kunnen zeggen als we het niet ergens mee eens zijn," vertelt een aanstaande moeder.

Vorbereiding

Het laatste punt dat als positief voor de relatie wordt ervaren, is de voorbereiding van een stel. Eén stel geeft aan dat zij veel informatie gelezen hebben over de invloed van het kind op je relatie en waarom het psychisch zo zwaar is om geen tijd meer voor jezelf te hebben. Een aanstaande moeder vertelt in een interview over het boek dat zij gelezen heeft: “Dat is precies hoe het is. (...) En dan verklaren ze waarom dat heel logisch is. En dat te begrijpen gaat mij denk ik wel helpen”. Andere stellen geven aan dat het fijn is om samen een cursus te volgen en dus samen voor te bereiden op wat komen gaat.

4.2 Deelvraag 2: Welke factoren beïnvloeden de relatie negatief?

Bewustwording

Van de geïnterviewde stellen heeft één stel uitgesproken negatieve ervaringen. Zij geven aan dat zij zich in het geheel niet bewust waren van de komende veranderingen. “Dus wij waren heel positief, we konden de wereld aan. En dan komt er opeens een baby en dan, dan stort je wereldje een beetje in elkaar,” zo vertelt de vader. Doordat het stel zo positief was en zich niet bewust was van de veranderingen die een kind met zich mee kan brengen, verliep de overgang naar het ouderschap voor hen erg moeizaam. De andere vier stellen met een kind, hebben niet zo’n diep punt meegemaakt en zijn de overgang soepeler doorgekomen. De aanstaande ouders verwachten ook geen van allen zo’n daling in hun relatietevredenheid en geven allemaal aan zich redelijk bewust te zijn van de komende veranderingen. Het stel dat zich niet bewust was van de komende veranderingen, geeft aan dat dit op verschillende gebieden invloed heeft. Het kost veel energie om wat misgegaan is in de relatie weer te repareren. Ze geven aan dat ze opnieuw naar elkaar moeten leren kijken en niet alleen de focus op hun kind moeten leggen. “We zijn bij elkaar, maar we praten weinig over de, inderdaad de belangrijkste dingen van het leven. En dat schiet er echt in. Dat schiet er echt in. En dat moeten we leren, we zijn nog steeds lerende,” aldus de vader.

Communicatie

Negatieve ervaringen op het gebied van communicatie komen in twee interviews terug. Eén stel geeft aan dat als eenmaal een negatieve spiraal ontstaat, het een gewenning kan worden om kortaf tegen elkaar te zijn en op elkaar te vitten. Dit resulteert er uiteindelijk in dat het stel niet meer met elkaar in gesprek is over de belangrijke dingen van het leven. Een ander negatief punt is het niet uiten van dankbaarheid naar elkaar toe. “En daarin heb ik wel, ja een stukje, een uiting van dankbaarheid gemist. Ik denk dat je echt wel heel dankbaar daarvoor bent, maar dat heb ik wel gemist,” zo vertelt een moeder.

Kwetsbaarheden

Tegenover hulpbronnen, die positief zijn, ervaren stellen kwetsbaarheden. De aanstaande ouders verwachten dat vooral een kindje dat veel zorg vraagt, een kwetsbaar punt kan zijn. Ook onzekerheid over de eigen rol als ouder zorgt voor spanning bij sommige stellen. Daarnaast hebben de meeste kwetsbaarheden te maken met het aspect tijd. Door slaapgebrek en veel tijd die naar het kind gaat, ervaren of verwachten stellen dat er mogelijk een daling in hun relatietevredenheid zou komen, omdat er weinig tijd voor elkaar overblijft. Een vader geeft in een interview aan:

“Dus in het verleden leefden we gewoon per dag, we zien wel wat we doen. En het was altijd leuk. En nu leef je echt op strakke schema's, strakke planning. Je moet je 'ik' helemaal gaan veranderen. Je moet echt volwassen gaan worden.”

Hij geeft aan dat het nieuwe leefritme veel aanpassing van hen vergde, vooral omdat zij dit niet verwacht hadden.

Support

Ten slotte blijkt uit de interviews dat er ook stellen zijn die ervaringen uit de omgeving missen. Stellen geven aan dat zij met de omgeving alleen maar over het kind praten, maar niet over de relatie. Een vader vertelt over zijn gesprekken met andere (aanstaande) vaders: “Dan heb je niet echt veel diepgaandere gesprekken dan: Ach ja, ik moet even de kinderkamer inrichten. Maar niet de emotionele, sociale en psychische gedachten die erachter staan.” Ook moeders geven aan dat ze soms stellen in hun omgeving missen die net voor hen een kind hebben gekregen. Ze missen de tips en adviezen die ze van deze stellen zouden kunnen krijgen. De stellen krijgen en kregen veel cursussen aangeboden, gericht op de zwangerschap en de bevalling, maar ze hebben daarin de aandacht voor het psychische en relationele deel gemist.

5. Discussie

5.1 Conclusie

Binnen deze paragraaf zal allereerst een antwoord gegeven worden op de gestelde onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag luidde als volgt:

Hoe ervaren stellen de invloed van de transitie van partnerschap naar ouderschap op hun relatie?

Ter ondersteuning van de onderzoeksvraag is gewerkt met de deelvragen, zoals in de vorige paragraaf beschreven is. In de conclusie worden deze twee vragen samen beantwoord in de hoofdvraag.

Een eerste conclusie is dat de invloed van de transitie zowel positief als negatief ervaren kan worden door de stellen. Dit komt uit zowel het theoretisch kader als de interviews naar voren. In tegenstelling tot wat uit de literatuur gebleken is, zijn de geïnterviewde stellen overwegend positief over hun relatie. Uit het onderzoek van Halford et al (2010) blijkt dat zelfs stellen met een hoge mate van aanpassing, een daling in de relatietevredenheid kunnen ervaren door de extra zorg en tijdsbesteding aan het kind. Het is opvallend dat, op één stel na, alle stellen die al een kind hebben, geen of nauwelijks daling hebben ervaren in hun relatietevredenheid en dat de aanstaande ouders dit ook niet verwachten te krijgen. Dit komt niet overeen met de meeste onderzoeken die spreken over een consequente daling in de relatietevredenheid (Kluwer, 2010), (Halford, et al., 2010), (Schenk & Keizer, 2011), (Trillingsgaard, et al., 2014) en (Luhmann, et al., 2012). Vanuit de interviews komen hiervoor drie verschillende redenen naar voren.

Wat duidelijk uit de resultaten van de interviews blijkt, is dat het bewustzijn van de komende veranderingen de stellen helpt in hun aanpassing hieraan en dat een gebrek aan bewustzijn grote impact heeft op de relatie. Dit komt overeen met wat Rögels (2011) zegt, namelijk dat een duidelijk en realistisch beeld van wat ouders te wachten staat, een positieve invloed heeft op het ouderschap.

Daarnaast komt ook sterk naar voren dat goede communicatie tussen de partners positieve invloed heeft. Dit blijkt tevens uit het onderzoek van Kluwer (2010) waarin naar voren komt dat het dalen van de relatietevredenheid deels veroorzaakt wordt door een afname in de kwaliteit van onderlinge communicatie. Wat hier dus blijkt, is dat er door bewustwording meer gefocust kan worden op het behouden van een goede communicatie en de andere thema's die uit de resultaten naar voren zijn gekomen.

Wat tenslotte niet uit de theorie naar voren is gekomen, maar duidelijk invloed heeft op de ervaring van het stel, is het christelijk geloof. Meer dan de helft van de stellen benoemt expliciet de positieve invloed van het geloof op hun relatie.

Vervolgens wordt geconcludeerd dat het per stel erg verschilt hoe zij de transitie doormaken. Zowel uit de interviews als uit de theorie blijkt dat elk stel anders reageert op de veranderingen. Er wordt opgemerkt dat de beleving van mannen en vrouwen verschillend is. Dit komt in de literatuur ook terug. Echter, wat Rögels (2011) en andere onderzoekers vooral vastgesteld hebben, dat vrouwen gevoeliger zijn voor een daling in de relatietevredenheid dan mannen, komt niet in de interviews naar voren. In de onderzoeken van Schenk en Keizer (2011) en Kluwer (2010) komt specifiek naar voren dat vrouwen op

het gebied van de taakverdeling meer ontevredenheid ervaren, maar dat geven de geïnterviewde vrouwen niet aan. Ook met betrekking tot dit punt komt uit de interviews naar voren dat stellen in gesprek blijven over belangrijke onderwerpen en onderlinge verschillen, waardoor ze elkaar blijven begrijpen. Ook hier kan geconcludeerd worden dat lastige onderwerpen en verschillen tussen de partners niet op een daling in de relatietevredenheid uit hoeven te lopen, zolang stellen hierover in gesprek blijven. Kluwer (2010), Epifanio et al. (2015), Halford et al. (2010) en Trillingsgaard et al. (2014) bevestigen dit in hun onderzoeken wanneer zij stellen dat de hoeveel tijd die stellen aan elkaar en de relatie besteden, bepalend is voor de relatietevredenheid. Uit het interview met het stel waarbij de transitie niet goed verliep, blijkt ook dat zij juist moesten leren om weer tijd met elkaar door te brengen en met elkaar te communiceren over de belangrijke dingen in hun leven.

Hoewel de transitie naar het ouderschap overwegend positief wordt ervaren door de stellen, geven zelfs die stellen die geen daling in relatietevredenheid ondervonden of verwachten aan, dat zij dingen missen. Uit de interviews blijkt dat de stellen behoefte aan support hebben, maar dat deze support niet altijd aanwezig is. Stellen die gesprekken hebben met vrienden en familie met betrekking tot hun relatie, ervaren dat als positief. Dat komt overeen met het onderzoek van Rousseau et al (2011) en Rögels (2011), die concluderen dat support vanuit de omgeving belangrijk is voor een stel. Andere onderzoekers trokken de invloed van support op de relatie in twijfel, maar uit de interviews blijkt dat stellen er wel degelijk baat bij hebben om tips en ervaringen uit te wisselen met andere stellen over hoe zij reageren op de veranderingen in hun relatie. Echter, meerdere stellen missen deze ervaring in hun omgeving.

Er is behoefte aan meer informatie over de transitie naar het ouderschap en het kunnen praten over de veranderingen in de relatie en het psychologische gedeelte, om beter voorbereid te zijn op de veranderingen op dit gebied. Dit is opvallend, aangezien de stellen de transitie niet negatief ervaren voor wat hun relatie betreft. De stellen, en vooral de aanstaande ouders, geven aan dat zij onzekerheid ervaren over hun rol als ouder en de hoeveelheid tijd die dat van hen gaat vragen. Zij verwachten dat dit wel voor een daling zou kunnen zorgen, omdat ze minder tijd aan elkaar kunnen besteden. Dat kan in verband staan met de behoefte aan meer informatie en ervaringen van andere stellen. Echter, waar het ene stel graag de workshop zou volgen, geeft het andere stel de voorkeur aan zelfstudie. Ook uit de literatuur blijkt dat er nog geen eenduidig antwoord te geven is op de vraag welke interventie de beste is (Trillingsgaard, et al., 2014).

In antwoord op de onderzoeksvraag wordt gesteld dat ieder stel veranderingen ervaart door de komst van een kind en dat dit aanpassing vraagt, maar dat dit weinig tot geen negatieve invloed heeft op hun relatie, waar vooral bewustzijn, communicatie en het geloof een grote rol in spelen. Een invloed die door veel stellen als belangrijk ervaren wordt, maar soms gemist wordt, is de gewenste support vanuit de omgeving met betrekking tot de relatie.

5.2 Discussie en beperkingen

Dit onderzoek heeft in zekere zin niet veel nieuwe inzichten opgeleverd ten opzichte van eerdere onderzoeken. Veel resultaten worden bevestigd met de informatie uit eerdere onderzoeken die beschreven zijn in het theoretisch kader. Toch kan juist met dit onderzoek een antwoord geboden

worden op de adviesvraag van stichting Manna, doordat uit de interviews naar voren is gekomen wat de behoeften zijn van de stellen.

Wat zowel in het theoretisch kader als in de interviews naar voren komt, is dat er een grote diversiteit in ervaringen is. Er zijn onderwerpen die terugkomen in meerdere onderzoeken, namelijk bewustzijn en communicatie, maar daarbuiten zijn het veel verschillende aspecten. Voor elk stel is de ervaring anders en dit maakt het lastig om een eenduidig antwoord te geven op de onderzoeksvraag. De verwachting voor vervolgonderzoek is dat de resultaten ook zullen blijven wijzigen naarmate de maatschappij verandert.

Een ander punt is of de beschreven factoren ontstaan zijn door de komst van de baby, of dat deze al aanwezig waren. Ook in andere onderzoeken komt dit naar voren, namelijk dat het lastig is om onderscheid te maken tussen de relatieveranderingen van stellen met een kind en van stellen zonder een kind. In dit onderzoek was deze onzekerheid ook aanwezig. De onderzoeker heeft deze zoveel als mogelijk beperkt, door er in de vraagstelling rekening mee te houden en hierop in te spelen door in te gaan en door te vragen op hetgeen de deelnemers vertelden.

Een beperking binnen dit onderzoek is het feit dat op één na alle stellen christen zijn. Zoals de conclusie ook aangeeft, heeft dit een aanzienlijk effect op hoe stellen de transitie ervaren. Omdat op één stel na, alle stellen gelovig zijn, is de verwachting dat de resultaten mede daardoor zo positief zijn. De vraag die daardoor naar voren komt, is hoe deze resultaten uit zouden pakken wanneer hetzelfde onderzoek uitgevoerd zou worden onder stellen die niet gelovig zijn. Mogelijk hebben niet gelovige mensen een andere gemeenschappelijk factor, maar het kan ook zijn dat zij juist die steun missen die christenen uit hun geloof halen. In de breedte van de maatschappij is deze doelgroep misschien minder representatief, maar anderzijds sluit deze doelgroep juist goed aan bij de christelijke achtergrond van Stichting Manna en hun visie.

Een andere beperking is dat de data vanuit de interviews beperkt is. De aanstaande ouders hadden wel hun verwachtingen en ideeën, maar hoe dit daadwerkelijk is als hun kind er is, wordt binnen dit onderzoek niet bekend. In verband met de tijd voor dit onderzoek is het ook niet mogelijk om de stellen langer te volgen, maar hierdoor zijn de resultaten nu heel positief, terwijl dit mogelijk kan veranderen op het moment dat het stel het kind krijgt.

Tenslotte speelde ook de onderzoeker een grote rol. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen, zijn in alle interviews dezelfde onderwerpen bevestigd. Nieuwe onderwerpen die uit de interviews voortkwamen, zijn niet als topic opgenomen, omdat deze doorgaans slechts van toepassing waren op het betreffende stel. De onderzoeker heeft duidelijke uitleg gegeven over het onderzoek en de anonimiteit, en daarbij een vriendelijke en uitnodigende houding aangenomen richting de deelnemers. Dat resulteerde erin dat deelnemers erg open waren in de interviews.

Een valkuil is dat de onderzoeker in de interviews af en toe teveel ingegaan is op de verhalen van de deelnemers, waardoor het uiteindelijke doel van de interviews, het beantwoorden van de onderzoeksvraag, niet altijd op de eerste plaats stond. Stellen vonden het leuk en fijn om over dit onderwerp te praten en de onderzoeker is hier soms wat te veel in meegegaan. Het gevolg hiervan is

dat sommige bijzaken uitvoerig belicht zijn in de interviews, wat niet strikt noodzakelijk was voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. De onderzoeker had hierin meer sturing aan het gesprek kunnen geven, om meer te focussen op de vastgestelde topics.

5.3 Vervolgonderzoek en aanbevelingen

Voor vervolgonderzoek wordt aangeraden om een soortgelijk onderzoek uit te voeren, maar dan met stellen die niet gelovig zijn. De verwachting is dat hier andere resultaten uit naar voren komen, omdat uit het huidige onderzoek blijkt dat het geloof de stellen in moeilijke periodes geholpen heeft om bij elkaar te blijven. Omdat het vooral belangrijk is om door te kunnen vragen lijkt kwalitatief onderzoek de beste optie voor het vervolgonderzoek. Hiervoor zouden dezelfde topics gebruikt kunnen worden als voor dit onderzoek, omdat het onderzoek niet afgestemd is op de achtergrond van de doelgroep. De deelnemers binnen dit onderzoek zouden als controlegroep kunnen dienen voor het huidige onderzoek. Voor de stichting Manna is het een aanbeveling om, na dit vervolgonderzoek, in de workshop te kijken hoe zij in kunnen spelen op aspecten van het christelijk geloof en tegelijk rekening te houden met stellen die niet gelovig zijn.

De aanbeveling voor stichting Manna is om de workshop aan te blijven bieden. Om te voldoen aan de behoeften zoals die uit het onderzoek zijn gebleken, zou inhoudelijk meer nadruk gelegd moeten worden op het uitwisselen van ervaringen, bijvoorbeeld door deelnemers met elkaar in gesprek te laten gaan. Daarom is het zinvol om niet alleen aanstaande ouders, maar ook stellen die al een kind hebben, te laten deelnemen aan de workshop. Aangezien stellen aangeven dat zij tijdens de zwangerschap nooit gehoord hebben van een workshop die gericht is op het relationele gedeelte, is een volgende aanbeveling voor stichting Manna om meer bekendheid te creëren voor de workshop. Om te beginnen zouden zij contact kunnen leggen met kerken in andere delen van het land. Daarnaast zouden zij ook contact kunnen leggen met kraambureaus en verloskundigenpraktijken die workshops aanbieden.

Daarnaast is een aanbeveling om ook op een andere manier informatie beschikbaar te maken, omdat sommige stellen juist aangeven een workshop niet direct nodig te vinden, maar het wel belangrijk te vinden om informatie te lezen. Via de site van de (B)roze wolk kan informatie geboden worden om een grotere doelgroep te bereiken. Voor de begeleiding van deelnemers zou het goed zijn om de inhoud van de workshop naast de resultaten van het onderzoek te leggen en de workshop daarop af te stemmen of mee aan te vullen.

Een gedetailleerde uitwerking en onderbouwing van de aanbevelingen wordt opgenomen in het adviesrapport dat aangeboden wordt aan stichting Manna.

Ondanks secularisatie van de samenleving en dat geloof geen rol meer lijkt te spelen, blijkt dat het christelijk geloof in het kader van relaties en ouderschap wel degelijk een rol speelt. Voor de maatschappij misschien niet altijd zichtbaar, maar voor stichting Manna zeker iets om zich bewust van de blijven.

Bronnenlijst

- Bezemer, M. (2015, 9 oktober). Maak je relatie eerst babyproof voor de kleine komt. *Trouw*. Geraadpleegd op 31 januari 2017, van <https://www.trouw.nl/home/maak-je-relatie-eerst-babyproof-voor-de-kleine-komt~a0594891/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). *Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur*. Geraadpleegd op 9 maart 2017, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=60060ned&D1=0-111,153&D2=0,4,9,14,18-19&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). *Geboorte; kerncijfers*. Geraadpleegd op 28 februari 2017, van [http://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,\(l-4\)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t](http://statline.cbs.nl/statweb/publication/?vw=t&dm=slnl&pa=37422ned&d1=0,4-5,7,9,11,13,17,26,35,40-41&d2=0,10,20,30,40,(l-4)-l&hd=090218-0953&hdr=g1&stb=t)
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). *Levend geboren kinderen; leeftijd moeder, volgorde geboorte uit moeder*. Geraadpleegd op 28 februari 2017, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37744ned&D1=a&D2=0,36-42&D3=a&D4=1&D5=l&HDR=T,G2&STB=G4,G3,G1&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016). *Levend geboren kinderen; leeftijd vader, rangnummer moeder*. Geraadpleegd op 28 februari 2017, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=81019ned&D1=3&D2=1,47-56&D3=a&HDR=T,G2&STB=G1&VW=T>
- Dyrdal, G. M., Røysamb, E., Nes, R. B., & Vittersø, J. (2011). Can a happy relationship predict a happy life? A population-based study of maternal well-being during the life transition of pregnancy, infancy, and toddlerhood. *Journal of Happiness Studies*, 12(6), 947-962.
- Epifanio, M. S., Genna, V., De Luca, C., Roccella, M., & La Grutta, S. (2015). Paternal and maternal transition to parenthood: the risk of postpartum depression and parenting stress. *Pediatric reports*, 7(2), 38-44.
- Halford, W. K., Petch, J., & Creedy, D. K. (2010). Promoting a positive transition to parenthood: A randomized clinical trial of couple relationship education. *Prevention science*, 11(1), 89-100
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3-34.
- Katz-Wise, S.L., Pries, H.A. & Hyde, J.S. (2010). Gender-Role Attitudes and Behavior Across the Transition to Parenthood. *Developmental Psychology*, 46 (1), 18-28.
- Kluwer, E. S. (2010). From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory & Review*, 2(2), 105-125. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00045

- Lawrence, E., Rothman, A. D., Cobb, R. J., Rothman, M. T., & Bradbury, T. N. (2008). Marital satisfaction across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 41-50.
- Luhmann, M., Hofmann, W., Eid, M., & Lucas, R. E. (2012). Subjective well-being and adaptation to life events: a meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102 (3), 592-615
- Moreno-Rosset, C., Arnal-Remón, B., Antequera-Jurado, R. & Ramírez-Uclés, I. (2016). Anxiety and psychological wellbeing in couples in transition to parenthood. *Clínica y Salud*, 27(1), 29-35.
- Myrskylä, M., & Margolis, R. (2014). Happiness: Before and after the kids. *Demography*, 51(5), 1843-1866.
- Rögels, N. (2011). *Levenslooppyschologie*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Rousseau, S., Van Leeuwen, K., Hoppenbrouwers, K., Desoete, A., Wiersema, J. R., & Grietens, H. (2011). Hoe beleven ouders het ouderschap en welke zijn hun eerste vragen?. *Steunpunt beleidsrelevant onderzoek SWVG: feiten en cijfers*, 11.
- Schenk, N. & Keizer, R. (2011). De transitie naar ouderschap en relatietevredenheid. Een longitudinaal dyadisch perspectief. *Mens en maatschappij*, 86 (4), 420-445.
- Trillingsgaard, T., Baucom, K. J., & Heyman, R. E. (2014). Predictors of change in relationship satisfaction during the transition to parenthood. *Family Relations*, 63(5), 667-679.
- Umberson, D., Pudrovska, T., & Reczek, C. (2010). Parenthood, childlessness, and well-being: A life course perspective. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 612-629.
- Yap, S. C., Anusic, I., & Lucas, R. E. (2012). Does personality moderate reaction and adaptation to major life events? Evidence from the British Household Panel Survey. *Journal of research in personality*, 46(5), 477-488.

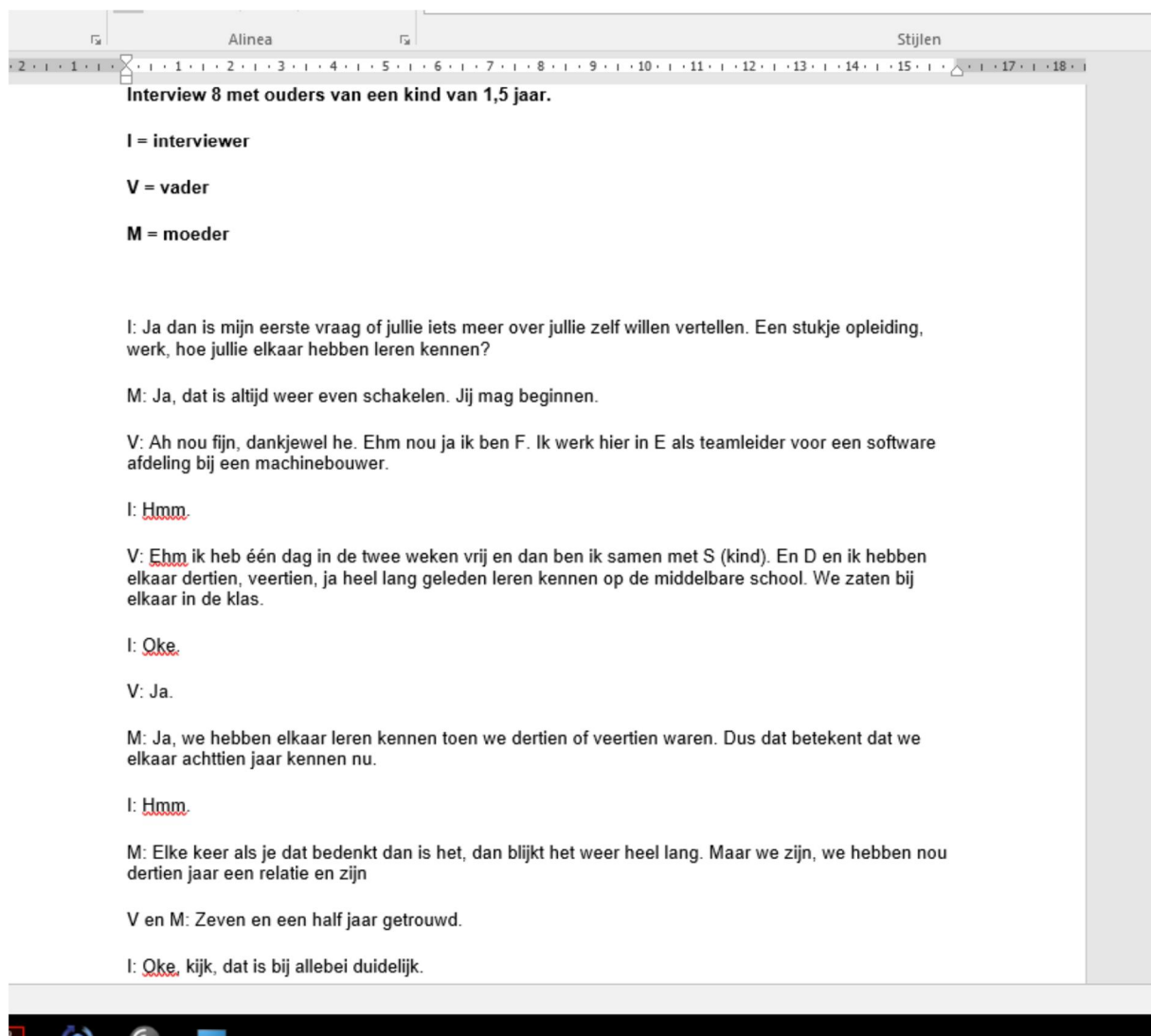
Bijlagen

Bijlage 1: analyseplan

In dit analyseplan wordt uiteengezet hoe de resultaten van het veldonderzoek verwerkt zijn.

In de methode paragraaf is woordelijk uitgelegd hoe de analyse gedaan wordt. In dit analyseplan wordt dit verhelderd aan de hand van afbeeldingen. De afbeeldingen hieronder laten vier voorbeelden zien van hoe er getranscribeerd en gecodeerd is. Eerst zijn alle interviews letterlijk uitgetypt in een word bestand (voorbeeld 1). Vervolgens is er gebruik gemaakt van Atlas TI. In dit programma zijn de getranscribeerde interviews geopend en zijn codes gekoppeld aan de tekst uit de interviews (voorbeeld 2 en 3). Deze codes zijn vervolgens per thema gecategoriseerd. Meerdere codes rondom het zelfde onderwerp zijn bij elkaar gebracht (voorbeeld 4). Alle groepen en subgroepen die gemaakt zijn, zijn vervolgens weergegeven in de taxonomie.

Voorbeeld 1: Transcript

Voorbeeld 2: Transcript met open codering

The screenshot displays the ATLAS.ti software interface. The main window shows a transcript titled "P 1: interview 1 03-04-2017.docx". The transcript contains several lines of text, including:

- 119 I: Hmm. Maar wat doet dat met jullie, die reacties van andere mensen?
- 120 V: Uhm, ik denk dat we altijd zelf het idee hebben dat we overal samen uit kunnen komen.
- 121 M: Ja.
- 122 I: Hm
- 123 V: Ongeacht van wat mensen vertellen, van oke, het zal moeilijk kunnen worden, maar het komt ook weer goed.
- 124 M: Ja, we zijn allerlei uitdagingen samen aangegaan, op vakanties en reizen gemaakt en dingen. En daar zijn we dan ook altijd wel weer uitgekomen, ook als het ellendig was. En dan nu wordt het misschien ook nog wel ellendig, maar uiteindelijk voor het grotere doel.
- 125 I: Ja.
- 126 M: En we hebben gewoon heel veel mensen die om ons heen staan. We hebben een kerk, we hebben ouders die echt heel erg ondersteunend zijn.
- 127 I: Ja, dus jullie verwachten ook dan dat jullie gaat helpen?
- 128 M: Ja.
- 129 I: Want wat was jouw reactie?
- 130 M: Nou, het was uh was ongeveer meteen de eerste keer raak, dus het was eerst, nou mijn allereerste reactie was oh maar dit gaat wel heel snel zo. En tegelijkertijd was ik ook gewoon heel dankbaar en dat dat gewoon kon. En inderdaad, gewoon heel erg van wat hebben we ons nu weer op de hals gehaald. Enne, maar we komen eruit, het gaat gewoon goed komen. Ja, weetje voor mij, omdat we, we zijn natuurlijk voor de kerk getrouwd, we zijn voor God getrouwd. We hebben beloofd van nou ja, als wij kinderen gaan krijgen, dan hoort dat erbij, dat hoort bij ons huwelijk. En dan is dat een zegen van God en dus zo heb ik dat meteen ook gezien. En als Hij iets geeft, dan geeft Hij ook de kracht om daar mee om te gaan. En in ieder geval de hele zwangerschap heb ik dat zo ook echt ervaren.

On the right side of the transcript, there are several open codes (yellow star icons) applied to the text:

- || Overal samen uitkomen
- || Het komt weer goed
- || Ouders ondersteunend
- || Kracht van God tijdens de zwangerschap
- || Zwangerschap: zegen van God

The bottom of the window shows the Windows taskbar with various application icons and the system clock indicating 10:09 on 17-5-2017.

Voorbeeld 3: Transcript met open codering

The screenshot displays the ATLAS.ti software interface. The main window shows a transcript titled "P 4: interview 6 07-04-2017.docx". The transcript is divided into segments, each starting with a speaker label (V, I, V en M, M) and a line number. The segments are as follows:

- 273 V: Ja.
- 274 I: en dat er. Ja. Dus jullie geven aan dat het totaal niet gedaald is, maar dat het juist echt een verrijking voor jullie relatie is ook.
- 275 V en M: Ja.
- 276 I: En wel geven jullie dus aan dat er gewoon heel veel veranderd en dat je ook echt wel minder tijd hebt voor elkaar, doordat het kindje gewoon veel tijd opeist.
- 277 V: Ja.
- 278 I: En ehm was het, waren jullie je daar voor de bevalling ook bewust van dat dat zo minder zou worden? Of was dat ook wel iets eh waar jullie pas achter kwamen toen hij er was?
- 279 M: Nou ik had het wel iets romantischer voorgesteld dan dat het was hoor. Dat weet ik wel. Dan dat het is ja. Ja zeker de eerste maanden. Je denkt een kind voed je, geef je drinken en die gaat weer slapen. Maar dat was ons kind totaal niet. Die eh sliep nou heel weinig. Dus eh ja, dat eh, en zelf ben je dan ook nog gewoon hormonaal en nog helemaal niet lekker.
- 280 I: Hmm.
- 281 M: Dus ehm de eerste maanden vond ik heel pittig en ook ehm het psychische deel zeg maar. Gewoon dat je je heel verantwoordelijk voelt, dat je heel erg, ja moet zoeken naar dingen en dat je gewoon niet alles weet ook. Je bent gewoon best onzeker, als ik naar mezelf kijk. En dat kopieer je bijna zowat op je kind, want die merkt dat gewoon.
- 282 I: Ja.
- 283 M: En ehm wat dat betreft waren mijn verwachtingen wel iets te hoog denk ik.
- 284 I: Ja.
- 285 M: En daar heb ik in mijn voorlichting van de verloskundige echt niet echt wat over gehoord.
- 286 I: Nee, ja je bedoelt over die heftigere voorbeelden?
- 287 M: ja, ja echt het psychische deel zeg maar, dat eh dat heb ik wel echt gemist.
- 288 I: Hmm. Ja en jij zegt eigenlijk doordat je daar eigenlijk te weinig over gehoord hebt eh sta je ook dan iets meer voor een verrassing als het kindje er is?
- 289 M: Ja, ja. Vind ik wel.
- 290 I: En als je, als jullie kijken naar jullie netwerk, want jullie gaven aan dat er al dus meer eh, dat er meer kleinkinderen zijn ook.
- 291 M: Ja.
- 292 I: Ehm ja, hebben jullie daar ook iets aan dat er anderen in jullie omgeving zijn die, die fase van het eerste kindje ook al gehad hebben?
- 293 M: Ehm ja één stel schoonzus, die belde ik wel regelmatig en appte ik regelmatig van joh, dit of dat. Die kwam echt met nuttige tips en uh die hielp ook wel echt. En ik had verder een heb ik een vriendin die een maand voor mij uitorekend was en bevallen is en daarmee deelde ik heel veel dus die had eigenlijk ook hetzelfde als ik had

On the right side of the transcript, there are several code labels (tags) indicating open coding. These labels are:

- || Romantischer voorgesteld dan het was
- || Kindje slaapt weinig
- || Onzekerheid
- || Psychologische verandering
- || Te hoge verwachtingen
- || Missen van informatie over psychische deel

The bottom of the window shows the Windows taskbar with various application icons and the system clock indicating 18:18 on 31-5-2017.

Voorbeeld 4: Categoriseren van de codes.

The screenshot shows the 'Code Family Manager' window for 'Interview 8 gecodeerd'. The main table lists codes with columns for Name, Size, Author, Created, and Modified. The 'Communicatie' code is selected. Below the table, two panels show the categorization of codes into families.

Name	Size	Author	Created	Modified
Aandacht voor r...	6	Super	11-05-20...	11-05-20...
Communicatie	8	Super	11-05-20...	11-05-20...
Ervaringen en ti...	6	Super	11-05-20...	11-05-20...
Geloof	5	Super	11-05-20...	11-05-20...
Samenwerking	8	Super	11-05-20...	11-05-20...
Tijd	6	Super	11-05-20...	11-05-20...
Vertrouwen in r...	18	Super	11-05-20...	11-05-20...

Codes in family (8):

- Achterhalen waarom de ander boos is {1-0}
- Op één lijn {1-0}
- Op één lijn in de opvoeding {1-0}
- Op één lijn zitten {2-0}
- Punten van ontevredenheid kunnen overleggen {2-0}
- Samen praten over opvoeding en een middenweg vinden {1-0}
- Tijd nemen om te praten {1-0}
- Veel praten samen {1-0}

Codes not in family (141):

- Advies van ouders {1-0}
- Advies van ouders om een jaar te wachten {1-0}
- Als er weer ruimte komt om samen dingen te doen, die ruimte dan ook nemen {1-0}
- Als het goed voelt voor beiden is het goed {1-0}
- Bewust dat relatie gaat veranderen {1-0}
- Bewustzijn van belang om samen dingen te blijven doen {1-0}
- Boeken lezen {1-0}
- Brengt veel drukte, maar ook veel mooie dingen {1-0}
- Consequent samen dingen plannen {1-0}
- De ander belangrijker vinden dan jezelf {2-0}
- De komst van het kindje voelt niet als een opoffering {1-0}
- Denkt na over relatie door wat je erover hoort {1-0}

The bottom of the window shows a taskbar with various application icons and a system clock indicating 10:13 on 17-5-2017.

Taxonomie

In de taxonomie hieronder zijn de verschillende thema's ondergebracht, met de daarbij behorende codes. Per thema wordt aangegeven of het positief of negatief ervaren wordt door de deelnemers. In de laatste kolom wordt aangegeven in welke interviews het thema naar voren is gekomen. De rode cijfers duiden interviews met aanstaande ouders aan, de zwarte cijfers duiden interviews met ouders aan.

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Aanpassing	Niet positief/niet negatief	Je 'ik' moet veranderen, je moet volwassen worden als er een kind komt	7
			Je moet opnieuw je plek vinden binnen de relatie	7
			We moesten leren om meer naar elkaar te kijken, in plaats van alleen maar focus op ons kind	7
		Negatief	Als je ontdekt dat het misgaat met je relatie, heb je heel wat te repareren	7
			De omslag naar een leven waarin we ineens alles moeten plannen, vroeg in het begin heel veel van ons	7
			De geboorte van ons kind was een aanslag op onze vrienden, vrije tijd en hobby's	7
			Het heeft ons maanden gekost om te wennen aan de nieuwe situatie	7
	Bewustzijn	Positief	Bewustzijn dat de relatie gaat veranderen, zodat we meer voorbereid zijn	1,5,9,10
			Bewustzijn van het belang om samen dingen te blijven doen	1,2,5,8,9,10
			We zijn ons bewust van mogelijke veranderingen in onze relatie, maar we maken ons geen zorgen	1,2,5,9,10
			We zijn ons bewust dat er minder tijd voor onszelf komt	1,2,3,5,6,7,8,9,10,11
			We zijn ons bewust dat er heel veel verandering komt	2,5,6,7,8,10
		Niet positief/niet negatief	We kunnen ons geen voorstelling maken van wat ons te wachten staat	1,2,3,4,5,7,8,9,11
			Heel veel dingen merk je pas in de praktijk	1,2,4,5,7,10,11
			Juist als je relatie heel goed is moet je bewust tijd blijven investeren	5
			Ik kan me niet voorstellen dat er bij ons een daling in relatietevredenheid komt	11
			We hadden van te voren wel een wat te positief of romantisch beeld	2,4,5,6,7,11
		Negatief	We waren ons niet bewust van de komende veranderingen in onze relatie	7
			We waren heel positief, we konden de wereld aan. Dan komt er opeens een baby en dan stort je wereldje een beetje in elkaar	7

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Communicatie	Positief	Dingen uitspreken en niet opkroppen	1,2,3,4,5,6,8,9,10,11
			Achterhalen hoe de ander zich voelt	2,4,10
			Punten van ontevredenheid kunnen overleggen	1,2,5,6,10
			Samen praten over de opvoeding en een middenweg kunnen vinden	6
			Tijd nemen om te praten	1,2,4,5,6,9,10,11
			We verwachten geen problemen, omdat we een goede communicatie hebben	10
			Waardering uitspreken/tonen	5,6
			Mannen en vrouwen beleven de komst van een kindje anders, dus het is belangrijk om daarover in gesprek te blijven	6,10,11
			Meer rekening houden met elkaar	2,6
		Negatief	Stukje uiting van dankbaarheid van partner gemist	8
			Het wordt een gewenning om korter tegen elkaar te zijn en meer te vitten	7
			Je bent niet meer echt in gesprek over de belangrijke en serieuze dingen	7

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Geloof	Positief	Ik heb weinig last van kwaaltjes en voel me daarin gedragen door God	1
			Geloof is voor ons van belang in de relatie	1,8
			Ik ervaar dat God mij kracht geeft tijdens de zwangerschap	1
			Gods liefde geeft mij energie	8
			We vertrouwen dat God alles in de hand heeft en dat geeft ons rust	1,4,5,6
			We ervaren de zwangerschap als een zegen van God en dat Hij ons ook zal helpen	1
			Als we geen gelovigen zouden zijn, zou ik niet weten waar ik mijn liefde, inspiratie en geduld vandaan zou moeten halen als ik het niet zou hebben	3
			Door het geloof kunnen we het leven een stukje loslaten. God is groter en sterker en Hij kan ons helpen. Dat houdt ons als man en vrouw samen	3
			Door met elkaar te bidden kom je er soms achter waar de ander mee bezig is of wat er voor de ander speelt	3
			Het geloof in Jezus maakt liefdevoller en geeft dat je mag vertrouwen dat je wordt geleid	3
			Jezus is de lijm die ons in ons huwelijk bij elkaar heeft gehouden	3
	Huwelijk	Positief	We hebben hele diepe punten meegemaakt, maar wat ons echt bij elkaar heeft gehouden is het huwelijk.	7
			Het huwelijk heeft ons sterk gehouden	7
			Het huwelijk is een belangrijke basis voor de komst van ons kind	7
			Je moet met je man een eenheid zijn voor je een kind gaat krijgen	7
			Ook op slechte momenten hebben we vastgehouden aan het huwelijk	7
			Trouwen was voor ons belangrijk, omdat we dan duidelijke afspraken hadden	7
			Het huwelijk is de drive om ervoor te blijven gaan als het iets minder gaat	4

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Hulpbronnen in de relatie		Ervaring dat een kindje veel drukte brengt, maar ook veel mooie dingen.	2,4,5,7,8
			De ander belangrijker vinden dan jezelf	6,8
			De komst van het kindje voelt niet als een opoffering, maar als een verrijking	8
			Dezelfde liefdestaal hebben	5,8
			Het volgen van de premarriage course	1,2,8
			Eerst wennen aan het samenwonen voordat er een kind komt	1,3,6,8,10
			We hebben al ervaring met drukkere periodes en dat helpt ons als er straks drukte door de baby is	1,2,3,5
			We zijn flexibel	4,8,9,10
			Goede communicatie	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11
			Familie en vrienden om ons heen	1,3,5,6,9,10
			We hebben alle middelen om voor ons kind te kunnen zorgen straks	9
			Er klaar voor zijn om een kind te krijgen	4,8,9,10
			Ondanks de minderen momenten is het wel heel fijn om met z'n allen bij elkaar te zijn	7,8
			Over je eigen ego heen kunnen stappen en kijken hoe je de ander kunt helpen	2
			Partner staat op de eerste plaats	2,7
			Respect hebben voor elkaar	9
			We weten wat er in elkaar omgaat	5
			Elke dag samen genieten van de zwangerschap	7
			We zijn rustig, nuchter en niet snel gestrest.	10, 11
			Bij ons is de onderliggende gedachtegang dat niet alles perfect hoeft te zijn	3
			Doordat kind 's avonds goed slaapt, hebben we tijd voor onszelf	3
			We hadden een goede basis en daarom hebben we het ook gewoon heel goed gehouden en is gewoon alles ook goed gegaan	3,6,7
			We hebben maar weinig conflicten	1
			We vormen echt een team samen en we werken samen	8,11
			Onze relatie en ons kind gaan voor alle andere dingen	4
			Als je langer samen bent, is je relatie al stabiel	1,2,3,10

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Kwetsbaarheden in de relatie		Kindje dat veel zorg vraagt	1,2,7,10
			Kraambedpsychose	3
			We gaan straks nog verhuizen en dan moet ik op het eind van mijn zwangerschap nog een nieuw netwerk opbouwen	9
			Het plannen van veel afspraken, waardoor er weinig tijd samen overblijft	2
			Onzekerheid over alles wat nieuw is	2,3,6
			Vermoeidheidsklachten	5
			Weinig slapen	1,7
			Voor de geboorte van ons kind hadden we een heel druk bestaan	7
			De geboorte van een kind kan je relatie echt deuken geven	7
			Je bent moe, sacherijnig, weinig slaap en veel met het kind bezig, waardoor je maar weinig kunt praten over de belangrijkste dingen van het leven	7
			We waren er niet op voorbereid dat we zoveel vrijheid zouden moeten inleveren	6,7
			Ik had veel stress, omdat ik het voor de bevalling mijn baan verloor	7
			Verandering in onze relatie, omdat alle aandacht naar ons kind verschoof	7
			Doordat onze relatie zo goed is hebben we de neiging om minder actief eraan te werken	5
			We hebben veel minder tijd voor hobby's	1

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Tijd	Positief	Als er weer ruimte komt om samen dingen te doen, die ruimte dan ook nemen	8
			Consequent samen dingen plannen	1
			Elkaar blijven vinden en tijd samen doorbrengen	1,9,10
			Manieren vinden om tijd voor elkaar te maken	1,8
			We hadden in het begin ook helemaal nog geen behoefte om samen weg te gaan	4,8
			We willen tijd in elkaar blijven investeren	2,5,10
			We hebben een fijne afwisseling tussen onze banen en de zorg voor ons kind	7
			Door de zwangerschap en ons kind hebben we meer reden om samen thuis te zijn	2,4,5
			Dingen voor elkaar doen	5,6,10
		Niet positief/ niet negatief	Er gaat veel tijd naar het kind	4,7
			We hadden allebei een andere verwachting van tijdsverdeling na de geboorte van ons kind	6,11
			Als je weggaat met je kind erbij is het toch net anders dan met z'n tweeën	1
		Negatief	Er ontstaat wat stress en spanning, omdat het moeilijk is om samen tijd te kunnen maken	5,7
			Je denkt van te voren na over de verandering in tijd samen, en toch valt het tegen	4

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Steun uit de omgeving	Positief	Advies van ouders rondom het relatie stuk	2,5
			Advies van ouders krijgen om eerst een jaar samen te zijn, voordat er een zwangerschap komt	1
			Nadenken over de relatie door wat je erover hoort in de omgeving	1,2,4,5,8,9,10,11
			Door wat we in de omgeving zien doen we ook ervaring op voor onszelf	8,9,10,11
			We krijgen hulp vanuit de kerk	1
			We zijn blij dat de kraamverzorgster er de eerste week is om ons te helpen, want alles is nieuw voor ons	2
			Onze ouders zijn heel steunend	1,6
			We hebben positief contact met onze burens. Het is fijn om te weten dat we ons kind daar altijd kunnen brengen als er iets is	1
			We zien positieve voorbeelden van ouderschap in onze omgeving	5,9,10
			We kunnen met onze vrienden ook praten over het relatie gedeelte wat veranderd	9,1
			Vrienden bevinden zich in dezelfde fase, dus we kunnen ervaringen uitwisselen	1,6,9,10
			Gesprekken met een pastoor over onze relatieproblemen	7
			Ervaring door op oudere leeftijd nog een babybroertje of -zusje te krijgen	10
			Door onze vrienden krijgen we het gevoel dat we met een kind erbij nog steeds heel veel kunnen doen	5,1
			Mensen uit onze omgeving zeggen dat we bewust af en toe iets met z'n tweeën moeten doen	9,1
			Ervaringen en tips uitwisselen tijdens een cursus	2,6
			Het volgen van een workshop gericht op onze relatie lijkt ons positief	2,3,5,6,7,8
			Een workshop zou voor ons niet hoeven, maar we vinden de informatie uit boeken en folders wel fijn, zodat we zelf kunnen bepalen wat we lezen	1,11
		Negatief:	Het missen van ervaringen van anderen uit de omgeving	2
			Het is een taboeonderwerp om over de relatie te praten	8
			Met de omgeving praat je alleen maar over het kind, niet over de relatie	6,7,11
			We hoorden negatieve verhalen uit de omgeving en dat gaf ons meer spanning	7
			Het missen van cursussen over het psychische en/of relationele deel	3,6,7

		We wisten niet dat er cursussen bestonden, gericht op onze relatie	2,3,7
		Mannen praten niet echt over de emotionele, sociale en psychische gedachten bij het krijgen van een kind	3

	Thema	Deelthema	Label	Interview
Invloed op de relatie	Vertrouwen in de relatie		De komst van ons kind heeft ons dichterbij elkaar gebracht	4,6,7
			Eerdere ervaringen hebben met lastige perioden in de relatie	1,2,5
			We komen er samen uit	1,2,5,6
			We hebben allebei een heel andere jeugd gehad, maar we vinden samen onze weg	1,2,4,5,8,11
			Het komt vanzelf weer goed, dat hebben we steeds gemerkt in onze relatie	2,5
			We weten dat we op elkaar kunnen vertrouwen	2,6
			We zitten meestal op één lijn	1,9,10,11
			Als we er samen aan werken, worden we er samen sterker door	2,4
			Samenwerking bleef ook in het eerste jaar toen het kindje er was	8
			We verwachten wel een eventuele daling in relatietevredenheid, maar ook dat we daar een goede balans in gaan vinden	9
			Omdat het nu zo goed gaat tussen ons, verwachten we niet dat er meer meningsverschillen komen	1
			We gaan manieren vinden om met de veranderingen om te gaan	6,9
	Vorbereiding		Boeken lezen	1,5,8
			Informatie lezen over de invloed van het kind op je relatie, jezelf en je leven	1
			Informatie lezen over waarom het psychisch zo zwaar kan zijn om nooit meer tijd voor jezelf te hebben	1
			De inzichten die we uit de informatie hebben verkregen, helpen om alles te begrijpen	1
			We hebben samen een cursus gevolgd	1,7
			We zijn altijd samen naar de verloskundige geweest	8
			Door de informatie uit folders, zijn we ons meer bewust van wat we kunnen verwachten	11

Bijlage 2: Topiclijst

Namen:

Leeftijden:

Duur zwangerschap/ leeftijd kind:

De zwart gedrukte onderwerpen zijn vragen die alleen relevant zijn voor stellen die al een kind hebben. Het kan wel dat aanstaande ouders hier hun verwachtingen over uitspreken.

Onderwerp	Topic	Verantwoording
Kenmerken en omstandigheden ouders	Leeftijd Burgerlijke staat Werk/studie Familieachtergrond	Umberson et al. (2010) hebben in hun onderzoek aangetoond dat leeftijd en burgerlijke staat invloed hebben op hoe men zich aanpast. Steeds meer vrouwen hebben een hoger opleidingsniveau en kiezen ervoor om eerst te gaan werken en carrière te maken (Gaaf, 2011). Trillingsgaard et al. (2014) bevestigen dat de omstandigheden waaronder een stel zwanger wordt, invloed hebben op de transitie.
Omstandigheden zwangerschap	Planning en keuze Vorbereiding	Rögels (2011) stelt dat een bewuste keus voor het ouderschap leidt tot een betere aanpassing aan de situatie.
Relatietevredenheid en verandering	Verwachte verandering na de geboorte Verskil man en vrouw Ervaren verandering tijdens de zwangerschap Realistische beeld	Verwachtingen hebben invloed op de daling in relatietevredenheid. Als de relatietevredenheid hoog is voor de geboorte van het kind, daalt deze vaak harder nadat het kind geboren is. Ouders ervaren dan namelijk een grotere verandering (Kluwer, 2010). Ook blijkt een laag niveau van aanpassing in de eerdere jaren van de relatie een voorspeller van een laag niveau van aanpassing aan de veranderingen die ontstaan door de transitie (Halford, et al., 2010). Rögels (2011) stelt ook dat vrouwen gevoeliger zijn voor een daling in de relatietevredenheid dan mannen, met als reden dat de veranderingen voor de vrouw over het algemeen groter zijn. Een duidelijk en realistisch beeld van datgene wat ouders te wachten staat, heeft positieve invloed op het ouderschap (Rögels, 2011).
Invloeden op en aanpassing aan relatieverandering	Werk Huishouden Vrije tijd	Relatieontevredenheid blijkt vaak te ontstaan op het gebied van werk en huishouding. Na de bevalling komen vaak de wat meer traditionele rolverdelingen terug, namelijk dat de vrouw verantwoordelijk is voor de baby en het huishouden, en de man die kostwinner is (Schenk & Keizer, 2011). Doordat er veel zorg naar de baby en huishouden gaat is er minder tijd voor ontspanning, maar ook minder tijd voor de ouders om aandacht aan elkaar te besteden (Halford, et al., 2010). Er is een vermindering van sociale en recreatieve activiteiten en er worden minder positieve uitingen van genegenheid getoond. Bijna alle stellen melden

	Opvoeding	daarbij een vermindering van seksuele activiteit en een verlies van seksueel verlangen (Halford, et al., 2010). Ouders hebben te maken met intergenerationele overdracht. Zij nemen beiden ideeën mee vanuit hun eigen jeugd.
	Communicatie Support partner Eigen jeugdervaringen	Onderhoud van de relatie houdt de manier in waarop partners met elkaar communiceren om de intimiteit en nabijheid in hun relatie te behouden (Kluwer, 2010). Hier hoort ook het bespreken van hun problemen bij, het uiten van hun behoeften en het aanpassen aan de ander. Dit onderhoudt neemt af tijdens de transitie en veel partners ervaren een daling in de support die zij van de ander ontvangen. Onveilig gehechte partners zijn ook minder actief in het onderhouden van de relatie (Kluwer, 2010).
	Support omgeving Maatschappelijke druk	Rousseau et al. (2011) zeggen dat support uit de omgeving positieve invloed blijkt te hebben op het welbevinden van het stel. Wise et al. (2010) geven aan dat de sociale omgeving voor een bepaalde druk kan zorgen. Naast het stel zelf heeft ook de omgeving een bepaalde verwachting van de rolpatronen van het stel.
	Hulpbronnen Kwetsbaarheden	Het VSA model toont aan dat de uitkomsten van de relatie worden bepaald door de aard van de stressvolle gebeurtenis die het stel meemaakt, de blijvende kwetsbaarheden die elke partner meebrengt in de relatie en de kwaliteit van het aanpassingsproces van het stel (Trillingsgaard, et al., 2014).
	Kindkenmerken	De kenmerken van het kind hebben invloed op het aanpassingsproces. Wanneer het kind een onregelmatig ritme heeft, veel huilt of een moeilijk karakter toont vergt dit meer aanpassingsvermogen van de ouders, wat ook weer invloed heeft op de relatietevredenheid (Trillingsgaard, et al., 2014).
	Daadwerkelijke aanpassing	Stellen die hun eerste kind hebben kunnen al vertellen hoe de aanpassing verlopen is en hoe dit overeenkomt met bovenstaande topics.
Ondersteuning bij voorbereiding en aanpassing aan de relatieveranderingen	Behoeftte aan ondersteuning Gewenste vorm van ondersteuning	Het succes van interventies blijft nog beperkt en vanuit de literatuur blijkt ook niet wat de behoefte van stellen aan ondersteuning is (Trillingsgaard, et al., 2014). Voor de beantwoording van de adviesvraag is het belangrijk om te weten wat de behoeften van de stellen zijn.

Bijlage 3: Ethische verantwoording

In deze bijlage verantwoordt de onderzoeker hoe er op een ethische manier gehandeld is. Dit wordt gedaan aan de hand van de gedragscode van de HBO-raad. Per onderdeel van de scriptie wordt hieronder de verantwoording gegeven.

Probleemanalyse en vraagstelling

In een gesprek met de opdrachtgever heeft de onderzoeker geanalyseerd wat de adviesvraag is. De onderzoeker is hier op een professionele manier mee omgegaan, door eerlijk en respectvol om te gaan met de advies behoefte van de opdrachtgever. De onderzoeker heeft zich gericht op de belangen van de opdrachtgever en daarbij aangegeven in hoever het haalbaar was om met het probleem van de opdrachtgever aan de slag te gaan. Zodoende zijn er geen verkeerde verwachtingen gecreëerd. Ook is er rekening gehouden met de eisen vanuit de studie door met de assessor vanuit school te bespreken of de opzet haalbaar en relevant is voor de opleiding Toegepaste Psychologie. De onderzoeker heeft meerdere gesprekken gevoerd met de opdrachtgever om steeds goed afgestemd te blijven met betrekking tot de opgestelde advies- en onderzoeksvraag. De onderzoeker heeft zich hierbij steeds opengesteld voor feedback van de opdrachtgever en dit zo mogelijk toegepast.

Theoretisch kader

Voor het literatuuronderzoek is gebruikt gemaakt van actuele informatie en onderzoeken van wetenschappelijke onderzoekers. De onderzoeker heeft gezocht via betrouwbare zoekmachines als google scholar en biep.nu. In een bronnenlijst zijn de gebruikte bronnen weergegeven. Daarnaast is ook een zoekverslag toegevoegd waarin duidelijk wordt met welke zoektermen gewerkt is. De opdrachtgever had verschillende bronnen om het probleem aan te duiden. Deze bronnen zijn gecontroleerd op betrouwbaarheid. De onderzoeker heeft de informatie uit de wetenschappelijke onderzoeken doorgelezen en deze in eigen woorden beschreven in het theoretisch kader. Informatie is dus niet zonder meer overgenomen, maar zorgvuldig afgewogen en beoordeeld of deze relevant was binnen het onderzoek.

Veldonderzoek

De onderzoeker heeft hier professioneel gehandeld, door de deelnemers op tijd te benaderen en eerlijk in te lichten over wat er van hen verwacht werd. De onderzoeker heeft er rekening mee gehouden dat bepaalde onderwerpen binnen de interviews gevoelig konden liggen. De onderzoeker heeft daarom een vriendelijke, uitnodigende houding aangenomen en zich professioneel opgesteld door deelnemers te tijd te geven die ze nodig hadden om ook emotionele dingen te vertellen. Om de privacy te waarborgen van de deelnemers is hen van tevoren verteld dat zij anoniem mee doen aan het onderzoek en dat de deelnemers vrij zijn om vragen niet beantwoorden wanneer zij dit niet willen. De onderzoeker heeft vooraf een bericht opgesteld om de deelnemers hierover op de hoogte te stellen. Voor het maken van een geluidsopname van het interview is eerst toestemming gevraagd aan

de deelnemers en hebben zij hier hun handtekening voor gezet. Binnen de interviews is de onderzoeker met respect omgegaan met de persoonlijke verhalen en emoties van de deelnemers door deze niet met derden te delen. Wanneer resultaten met de opdrachtgever of binnen het onderzoek besproken worden, worden hier geen namen of andere persoonlijke informatie aan gelinkt. De onderzoeker heeft de deelnemers na het interview bedankt voor hun medewerking aan het onderzoek en nogmaals benadrukt dat zij anoniem blijven.

Analyseren van de data

Bij het uittypen van de interviews heeft de onderzoeker alle informatie die kan leiden tot herkenning, zoals namen en plaatsnamen, afgekort tot de beginletter. De onderzoeker heeft de data uit de interviews zorgvuldig gelezen en hier steeds aantekeningen bij gemaakt. Er is niet bewust informatie achtergehouden of toegevoegd aan de onderzoeksresultaten. In de methodeparagraaf en het analyseplan is uiteengezet en verantwoord hoe de onderzoeker te werk is gegaan. In de resultaten zijn citaten verwerkt van de deelnemers. Hier zijn geen gegevens van de deelnemers bij genoemd, om op die manier hun anonimiteit te waarborgen.

Uitvoeren van het onderzoek algemeen

Tijdens het onderzoek is er regelmatig overleg geweest met de begeleider vanuit de opdrachtgever om af te stemmen en ook met de assessor is de relevantie en het verloop van het onderzoek besproken. De onderzoeker heeft rekening gehouden met de wensen van de opdrachtgever en tegelijk ook eerlijk en duidelijk uitgelegd wat haalbaar is binnen het onderzoek. Om zorgvuldig te werk te gaan heeft de onderzoeker het verloop van het onderzoek regelmatig met anderen besproken en laten lezen door anderen om zo min mogelijk fouten over het hoofd te zien. De onderzoeker is actief en professioneel aan de slag gegaan en bezig geweest met het onderzoek, waarbij de opdrachtgever en het team steeds op de hoogte zijn gehouden van de vorderingen.

Bewaren van de data

De onderzoeker stelt zich verantwoordelijk voor het bewaren van de data voor een periode van zeven jaar. De deelnemers binnen de interviews zijn op de hoogte gebracht van de mogelijkheid dat deze data opgevraagd kan worden door school. Zij hebben hun toestemming hiervoor gegeven. De onderzoeker bewaard deze data zorgvuldig op een harde schijf en zorgt dat de data niet in zonder toestemming in de handen van derden terecht kan komen.

Bijlage 4: Zoekverslag theoretisch kader

In het onderstaande schema worden de drie verschillende aspecten genoemd die in het theoretisch kader terugkomen. Per aspect worden de Nederlandse en Engelse zoektermen vermeld waarop gezocht is. Daarachter staat als getal uitgedrukt hoeveel resultaten de betreffende zoekterm opleverde.

Voor het verwerven van informatie is er gebruikt gemaakt van www.google.scholar.nl en www.biep.nu, de online zoekmachine van Fontys. Meestal werd eerst Google Scholar geraadpleegd en werd daarna met dezelfde zoekterm in biep.nu gekeken of er nog andere relevante informatie werd geboden. De resultaten werden gefilterd op een publicatiedatum binnen de periode van 2010-2017.

Wanneer een goede wetenschappelijke bron gevonden werd, werd in de bronnenlijst van die publicatie gekeken naar andere actuele bronnen. Op die manier is veel informatie gevonden en zijn ook nieuwe zoektermen gevonden.

Aspect 1: De transitie naar ouderschap		
Zoektermen:		Resultaten
Nederlands	Vorbereiding ouderschap	662
	Vorbereiding ouderrol	104
	Transitie naar ouderschap	300
Engels	Transition to parenthood	20.000
	The transition to parenting	32.600
	Transition to parenthood for the first time	13.339
	Parenthood a major life event	17.000
	Childbirth a life event	18.900
	Effects on firsttime parents	18.200

Aspect 2: De ervaren invloed op de relatie door de transitie		
Zoektermen:		Resultaten
Nederlands	Wat is de invloed van de komst van een eerste kind	12.100
	Hoe beleven ouders het ouderschap	442
	Transitie naar ouderschap en relatie	280
Engels	Parenthood as crisis	7095
	The influence of childbirth on relationships	369.000
	Parenthood and marital satisfaction	16.600
	Parenthood and psychological well-being	18.200
	Parenthood and relationships	22.300

	Relationship crisis after becoming parents	38.500
	Relationship quality during transition to parenthood	17.800

Aspect 3: De aanpassing op de veranderingen in de relatie door de transitie

Zoektermen:		Resultaten
Nederlands	Aanpassing aan het ouderschap	860
	Van partnerschap naar ouderschap	363
Engels	From partnership to parenthood	16.500
	Promoting a positive transition to parenthood	16.400
	The adaption to parenthood	17.400
	Interventions during transition to parenthood	16.400
	First childbirth and wellbeing	16.500

Bijlage 5: Bewaren van data

Gedurende zeven jaar (ingaaande per 06-06-2017) zal de data van dit onderzoek bewaard blijven. De onderzoeker is hier verantwoordelijk voor en bewaard zowel de scriptie als de geluidsopnames van de interviews en de getranscribeerde en gecodeerde interviews.

Voor vraag naar deze data kan contact opgenomen worden met de onderzoeker op de volgende manier:

marinahoeckman@live.nl